

# ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАПЛЕННЯ СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАў БССР

№ 20 (1035) | Субота, 14 мая 1955 года | Цана 50 кап.

## Выхаванне творчай моладзі

Моладзь займае трывалае месца ў калектывах тэатраў, у саюзах кампазітараў, мастакоў.

Так, напрыклад, кампазіцыі братоў Ткачовых, Кліменскага з поспехам дэманструюцца на ўсеагульных выстаўках побач з работамі старэйшых аўтараў. Песні Семіянкі і Наско выконваліся прафесіянальнымі і самадзейнымі калектывамі ў час дэкада мастацтва і літаратуры ў Маскве і былі сустрачаны з цёплай прыхільнасцю саўчасамі.

Асабліва вялікую ролю ў нашым мастацтве адігрывае новае пакаленне салістаў оперы і балету, артыстаў драмы. На даволі высокім музычным узроўні знаходзіцца спектакль «Еўгеніі Онегіна», асноўнымі ўдзельнікамі якога з'яўляюцца моладзь.

Многія моладзі мастацтва за выдатныя дасягненні ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза, а таксама атрымалі годнасць народных і заслужаных артыстаў БССР. Таленавітая моладзь насё ва ўсе жанры свежэсца пацуцца, гарачую энергію, новыя думкі.

Хутка заканчваецца навуцальны год у кансерваторыі і Тэатральна-мастацкім інстытуте. З ліку іх выпускнікоў тэатры, філармонія, эстрада атрымаюць новае паўпленне.

Аднак вопыт работы з моладдзю паказвае, што навуцанне яе і выхаванне ўсё яшчэ выдзяляе не на належным узроўні, без сапраўднага ўвагі складаных абавязкаў будучых спевакоў, музыкантаў, артыстаў.

Непазданае ўражанне пакінула ў маскоўскіх глядачоў у час дэкады тое, што драматычныя тэатры не прыязлі ў сталіцу ніводнага спектакля, настаўленага моладзю рэжысёраў. І гэта не выпадкова. Моладзых рэжысёраў не рыхтуюць у Беларускай тэатральнай інстытуце, а тая, якія прышлі з іншых навуцальных устаноў, вымушаны былі пакінуць тэатры, бо прадавалі яны без дапамогі старэйшых майстроў.

І сёння ні ў адным драматычным тэатры рэспублікі няма моладзых рэжысёраў. Аднак така з'ява вельмі мала турбуе не толькі кіраўнікоў тэатраў, а і Міністэрства культуры БССР.

Даўно пара пачаць падрыхтоўку моладзю рэжысёраў ў Тэатральна-мастацкім інстытуте. У сваю чаргу ў прафесіянальных калектывах трэба стварыць такія ўмовы, пры якіх выхаванцы мастацкіх навуцальных устаноў маглі-б пільна працаваць і набіць творчую сталасць пад чутым надглядом галоўных рэжысёраў.

У драматычных тэатрах увогуце мала моладзі, а тая, якая ёсць, не выходзіць за ўзлікі індывідуальных асаблівасцей кожнага актёра, яго магчымасцей і імкненняў. Будучы актёры прыходзяць з навуцальных устаноў на сцэну без дастатковых прафесіянальных навыкаў, аднак больш спрыяльна таварышні не аказваюць моладзі тэатрычнай дапамогі.

Нават у акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы не падрыхтавана кваліфікаваная амена старэйшых майстроў. А гэты калектыв ужо асабліва востра адчувае недахоп сапраўдных таленавітых моладзых выканаўцаў. Між тым, многія выдатныя майстры гэтага тэатра, як і іншых, не могуць назваць прызвічка новага актёра, які неспрадзя імі выхаваны.

Тэатральна-мастацкі інстытут пакуль што не даў значных вынікаў у справе выпрошчвання таленавітай моладзі. Педагогі гэтага інстытута вельмі слаба

выхоўваюць у будучых актёраў пластычнасць, увагу да сцэнічнага слова, дыялогу, сцэнічнасць — усё тое, без чаго немагчыма элементарная сцэнічная творчасць. Але адной прафесіянальнай падрыхтоўкі мала. Моладзям актёрам неабходна пашыраць свой агульны культурны ўзровень.

А ці многія з іх добра знаёмы з жыццём, музыкай? Праяўляючы чужасць да моладзі і смеюцца ў даручэнні ёй ролей, неагана, аднак, захвальваюць пачынаючых актёраў, пагурваюць развіццё ў іх зазнайства, страты сціпласці, неахайнасці да творчай работы. У выхаванні актёраў вялікую ролю адігрывае добрае веданне імі жыцця. А між тым, некаторыя моладзі мастацтва сцэны ўсё яшчэ знаходзяцца ў палоне шыкаўства і жыццё вывучаюць, абмяжоўваючыся толькі тэстамі.

Кіраўнікі нашых тэатраў павінны адчуваць глыбокую адказнасць за выхаванне шырока адукаванай, высокакультурнай і таленавітай актёрскай змены, праяўляючы смелую ініцыятыву ў гэтай важнейшай справе.

Не займаюцца выхаваннем моладзі і Саюз кампазітараў, які мала ўдзельнічае ў навуцальнай дзейнасці кансерваторыі. Не пашыраюцца Саюз і з асяродка самадзейных кампазітараў. Песні і інструментальныя прэсы пачынаючых аўтараў рэдка можна паслухаць на музычных «серадах», і абмеркаванне іх выдзяляе там у агульным парадку, без выразнай педагогічнай мэты. Дзейнай мерой у выхаванні моладзі мог-бы з'явіцца добра падрыхтаваны пленум Рэспубліканскага Саюза кампазітараў, прысвечаны творчасці пачынаючых і самадзейных кампазітараў, новых музыкантаў, асобна вечары з дакладамі старых майстроў аб моладзых талентах, сістэматычныя выступленні прафесіянальных кампазітараў на гэтых тэмах ў друку. Індывідуальныя кансультацыі пачынаючых аўтараў музыкі павінны стаць сістэмай работы прафесіянальных аўтараў. Частыя сустрэчы з калектывам старых аўтараў дапамогуць моладзі кампазітарам глыбей авалодаць майстэрствам кампазіцыі — формай, паліфоніяй, інструментальнасцю і г. д. Гэта вельмі важна таму, што ў час дэкады адзначаўся слабае валоданне моладзі сімфаністамі аркестраў, захалеанне вонкавым выдзяленнем думкі, недастатковае скарэставанне магчымасцей ансамбляў, стылістычная і жанравая абмежаванасць некаторых іх твораў.

Вельмі мала моладзых мастакоў прынята ў рэспубліканскі творчы Саюз за апошнія гады. Прычына тут зноў-жа, галоўным чынам, у дрэннай выхавальнай рабоце праўдзяння сярод членаў арганізацыі, а таксама з актывам, які гуртуюцца вакол майстроў жыванісц, скульптуры і графікі.

На абмеркаванні дэкаднай выстаўкі ў Маскве зусім слухна крытыкавалі многія экзэмпляры моладзых аўтараў за неахайны рысункі, жорсткія вышчэпкі, тэатральнасць і паўрабучу ў паставе фігур, раскіданасць кампазіцыі, за эскізнасць карцін і нежабжаў.

Сярод беларускіх мастакоў ёсць кваліфікаваныя майстры, якія павінны быць прыцягнуты да студыйнай работы з моладдзю. Кожны новы твор пачынаючага аўтара трэба класіфікаваць абмяркоўваць у секцыях Саюза.

Вялікую карысць моладзям мастакам прынесла-б асобная выстаўка іх карцін і скульптур.

Паленнае выхаванне мастацкай моладзі — важнейшая задача ўсіх творчых калектываў Савецкай Беларусі.

## У імя далейшага росквіту Радзімы

Па ўсёй нашай краіне праходзяць многалюдныя сходы і мітынгі, прысвечаныя выпуску Дзяржаўнай пазыкі развіцця народнай гаспадаркі СССР. Рабочыя, калгаснікі, работнікі літаратуры і мастацтва, вучоныя аднадушна падпісваюцца на пазыку. Дружна і арганізавана прайшла падпіска ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, у Дзяржаўным рускім тэатры імя М. Горькага, у тэатры оперы і балету, кансерваторыі, у Міністэрстве культуры БССР, бібліятэках і сельскіх клубках, сярод мастакоў і кампазітараў. Усюды савецкія людзі гарача падтрымліваюць пастанову Савецкага ўрада аб выпуску новай пазыкі. Яны добра ведаюць, што іх сродкі будучы спрыяюць для далейшага ўмацавання магутнасці нашай

Радзімы, для далейшага росквіту літаратуры, мастацтва і навукі.

11 мая пісьменнікі Мінска сабраліся ў сваім клубе, каб паслухаць па радыё пастанову Савета Міністраў СССР аб выпуску новай пазыкі.

З вялікім уздымам яны сустралі гэтае важнае рашэнне нашага ўрада, якое накіравана на ўмацаванне міру ва ўсім свеце і на далейшы росквіт нашай Радзімы.

Пасля адбыўся кароткі мітынг. Старшыня мясцовага КП БССР Я. Казека заклікаў беларускіх пісьменнікаў дружна падтрымаць выпуск новай пазыкі сваёй падпіскай.

Падпіска на новую пазыку сярод пісьменнікаў прайшла з вялікім поспехам.

## Усеагульная канферэнцыя прыхільнікаў міру

З 10 па 12 мая, у Калоннай зале Дома Саюзаў, праходзіла Пятая Усеагульная канферэнцыя прыхільнікаў міру. На Асамблею міру народнаў СССР прыехалі пасланцы з усіх канцоў савецкай зямлі, людзі самых розных прафесій і розных узростаў — рабочыя, калгаснікі, вучоныя, пісьменнікі, артысты, настаўнікі, урачы, удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны, якія са зброяй у руках асталіся свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы.

3. Выбары Савецкага камітэта абароны міру.

З дакладам «Сучаснае міжнароднае становішча і барацьба народаў у абарону міру» выступіў член прэзідыума Савецкага камітэта абароны міру А. Е. Карнейчук.

У спрэчках на дакладу А. Е. Карнейчука выступіла 77 дэлегатаў, якія гаварылі аб сваёй гатоўнасці адстаць справу міру ва ўсім свеце, гарача падтрымліваць рашэнні ўсіх Сусветнага Савета Міру.

Затым была выбрана савецкая дэлегацыя на Сусветную асамблею міру ў Хельсінкі. У склад дэлегацыі ўвайшоў 37 чалавек.

Канферэнцыя аднадушна зацвердзіла Наказ дэлегацыі на Сусветную асамблею міру.

Выбраны новы склад Савецкага камітэта абароны міру.

Старшыняўчоныя тав. Суркоў аб'явіла Усеагульную канферэнцыю прыхільнікаў міру закрытай.

## Як абыходзяцца з кнігамі ў Брэсце

Цяжка час перажываюць цяпер работнікі кніжнага гандлю Брэсцкай вобласці. Сістэматычнае невыкананне плана прывяло да таго, што аблкігандаць у мінулым годзе панёс страты больш чым на два мільёны рублёў. Не ў лепшым становішчы справы і ў гэтым годзе. З 27 раённых кнігарняў план першага квартала выканалі толькі чатыры: Быдзёнская, Бярозаўская, Ганцавіцкая і Пружанская.

У чым-жа справа? Можна ў гандлёвай сетцы нехапае тавараў? Не. Аблкігандаць мае добрых і розных кніг на суму чатыры мільёны рублёў.

Аднак, калі больш пільна прыгледзецца да справы, дык высвятляецца, што многія работнікі па-казённаму, фармальна адносяцца да сваіх абавязкаў. Тут не толькі не любяць працаваць з кнігай, але і не вельмі клопяцца аб яе захаванні. У выніку літаратура, нават не трапіўшы ў магазіны, у вялікай колькасці псеўдзі. Трэба сказаць, што складскія памышканы не заўсёды адваджаюць справу прызначэнню. Але нават і ў тых умовах, якія ёсць у вобласці, можна дасягнуць значна лепшых вынікаў, калі па-гаспадарску, беражліва ставіцца да кожнай кнігі, плаката, брашуры. Пры жадаіні можна паліраваць ад шэрагу тысяч, дзясяткі тысяч кніг. Не так ужо цяжка знішчыць на складах і ў кнігарнях грызую, каб яны не псавалі літаратуру. Але ніхто не падумаў зрабіць нават гэтую простую справу.

У складах кнігі ляжаць цэлымі штабелямі, на іх — горы рознага бруду і пылу. Хіба-ж цяжка склаці іх акуратна да расставіць на стэлажах і паліцах, каб вясною і летам у кожны пагожы дзень праветрываць хоць па сотні кніг. Колькі тысяч каштоўнай літаратуры можна было-б захаваць ад прымі, пажару і г. д. Скажучы, на гэта спатрэбіцца затраціць многа часу і сіл. Гэта сапраўды так. Аднак толькі абыякавыя, бесклапотныя людзі могуць спакойна назіраць, як псеўдзі тысячы кніг, і нічога не рабіць самі, а толькі скардзіцца на дрэнныя склады.

Жыццё паказала, што гэтыя скаргі — сама лепшая шпіра, за якую добра хавацца розным махітарам.

З-за няўмелай арганізацыі продажу кніг у магазінах на складах затаварылася вялікая колькасць літаратуры. Вядома, некаторая частка кніг пасля доўгага знаходжання ў сырых памышканых прышліла ў поўную нягоднасць. Не знайшла маху і частка ўзроставай літаратуры, якая мёртвым грузам ляжала на складах.

Ураўненне кніжнага гандлю Міністэрства культуры БССР дазволіла аблкігандаць спецаў старэйшых падручнікі і іншую ўстарэлую літаратуру. Але не так зразумелі гэтае распараджэнне ў Брэсце. Яго ўспрынялі як сігнал співаць не толькі сапсаваную і ўстарэлую літаратуру і плакаты, але і тое, што работнікі не адолелі прадаць пакупніку. У выніку замест 350 тысяч рублёў было спісана рознай літаратуры на адзін мільён 655 тысяч рублёў. Прычым асаблівы зольнасці ў спісанні бракуваных кніг правялі работнікі рознай сеткі брэсцкіх гарадскіх кнігарняў і складаў. Уся гісторыя са спісаннем літаратуры ў брэк з'яўляецца не чым іншым, як расправай над кнігамі. Цяжка паверыць, каб без

чыёй-небудзь віны ў Брэсце магло сапавацца 42 працэнты агульнага кніжнага фонду, а ў кнігарні № 3 (загадчык тав. Сліўская) нават звыш 50 працэнтаў. Характэрна, што па 42-х гандлёвых кропках і базях, дзе адбывалася спісанне бракуванай літаратуры, не было выпадку, каб хто-небудзь з работнікаў, на якіх ускладзена адказнасць за захаванне кнігі, быў прыцягнуты да адказнасці. У акце спісання бракуванай літаратуры на Івацэвіцкай кнігарні так і запісана: «Брак тавараў адбыўся не па віне загадчыка кнігарні тав. Падарынава, а ў выніку працяглага захоўвання» (!).

Якая-ж літаратура спісвалася? Так на гарадскім складзе № 2 аказалася пасавадзенымі наступныя кнігі: «Беларуская савецкая проза і драматургія», выбраныя творы і пазмы А. Куляшова, творы Я. Коласа, Я. Купалы, З. Бядулі і многа іншых.

Кнігі, якія нават не трапілі на паліцы магазінаў, на складах спісана на суму каля 140 тысяч рублёў! Тут перухом ляжалі і псаваліся, акрамя вышэй названых кніг, творы А. Пушкіна, Н. Некрасава, Н. Гоголя, І. Крылова, А. Чэхава, М. Салтыкава-Шчэдрна, М. Горькага і інш. Няўжо і на гэтыя кнігі не было попыту ў Брэсце?

Спісанне бракуваных кніг не абышлося без розных камбінанці і ашукацтва. Іркім прыкладам гэтым можа служыць спісанне кніжнага браку на базе № 2. У загадчыка гэтай базы С. Радзю ў снежні 1954 года пры інвентарызацыі быў выяўлены недахоп кніг на суму 14.735 рублёў. Пасля-ж спісання браку гэтая сума адразу знізілася да 895 рублёў. Прычыну такога зніжэння не цяжка ўстанавіць, калі звярнуцца да фактаў спісання браку на гэтай базе. Пры інвентарызацыі сума браку складала звыш 60 тысяч рублёў, фактычна-ж спісана каля 140 тысяч рублёў. Адкуль узнялася такая лічба? На такое пытанне дае адказ сама практыка спісання кніг. На акту прыёмкі кніга «Калёсныя трактары» Анохіна, выдзенай у 1946 годзе, прынята базай у колькасці 24 экзэмпляраў па цане 5 руб. 95 кап., а спісаны 321 экзэмпляр, на 297 больш, чым было прынята. Выбраных твораў А. Куляшова на акту перадачы было 18, а спісана 348. Выбраных твораў Успенскага было 8, а спісана — 103. Так было зроблена і з многімі іншымі кнігамі.

Цікава адзначыць, што картачкі на гэтыя і іншыя кнігі, па якіх можна было-б даведацца, адкуль, куды і ў якой колькасці паступілі кнігі ў канторы і на базу аблкігандаць, — зніклі. Справу праяснее такая акалічнасць — жонка загадчыка базы Н. Радзю працуе тут у якасці фактуроўшчыцы.

Усю забракаваную па аблкігандаць літаратуру неабходна было здаць Брэсцкай канторы ўцільсывавіна. І як-жа былі здзіўлены работнікі ўцільсывавіны, калі сярод браку ўбачылі зусім новыя кнігі М. Горькага, Я. Купалы, Я. Коласа і А. Куляшова.

Нельга сказаць, што ў вобласці няма добрых кнігарняў, прадаўцоў і кіеўскаў. Ёсць добрыя прадаўцы. У першую чаргу трэба назваць загадчыка Столінскай кнігарні тав. Булакмаву, якая абслугоўвае

18 калгасаў раёна і рэгулярна завозіць патрэбную для калгасніцкай літаратуры. Але работнікі кніжнага гандлю працуюць ізалявана ад ад другога, лепшы, перадавы вопыт прапаганцы кнігі не пашыраецца і не заахочваецца. Работнікі раённых кнігарняў не памтаюць такога выпадку, каб іх выклікалі ў Брэст і правалі дэлаву размову аб рабоце, аб пільнах і метадах пазамагазінных форм кніжнага гандлю, аб рэкламе кнігі, аб вопыце лепшых прадаўцоў. Няправільная дзейнасць дырэктара аблкігандаць Н. Сліва выклікала цяжкасць кадраў. Дастаткова сказаць, што адным ветэранам кніжнага гандлю ў вобласці лічыцца загадчык Пружанскай кнігарні тав. Сумшук, які назмена працуе на гэтай пасадзе з 1948 года. А пераважна большасць работнікаў кнігарняў мяняецца ледзь не кожны год, а то і два разы на год. За чатыры месяцы 1955 года звылена з працы звыш 40 чалавек і прынята 30. Шматлікія адміністрацыйныя спяганні сведчаць аб тым, што ў апарце аблкігандаць адсутнічае выхавальная работа. Старшыня мясцовага тав. Альшына выхаваннем кадраў не займаецца, а дырэктар аблкігандаць тав. Сліва «выхоўвае» сваіх работнікаў загадчыкамі.

Тав. Сліва не ведае свае кадры і не вылучае іх. Толькі гэтым тлумачыцца той факт, што ў кніжны гандаль трапляюць вышчэпаныя людзі. Так здарылася з былым загадчыкам Драгічынскай кнігарні т. Новакам, якога прынялі на работу ў кнігарню пасля таго, як ён зрабіў растрату на тысячы рублёў. Пусцілі, як кажуць, казла ў агарод. Мінуў год, і пры рэвізіі высветлілася, што растрата ў кнігарні складала каля 45 тысяч рублёў.

Нямала ёсць прыкладаў, калі работнікі кніжнага гандлю падбіраюцца не па іх дэкадных якасцях, а па прынацыі сямейнасці і прыяцельскіх адносін. Гэта-ж факт, што загадчыка кнігарняў № 2 у Брэсце А. Барынава, а яе муж т. Бірчук працаваў намеснікам загадчыка кнігарні № 3; сваячка т. Бірчука І. Шацка працуе ў кнігарні № 2; прадаўчыца кнігарні № 4 т. Альшына з'яўляецца жонкай загадчыка кнігарні № 37 Н. Альшына і інш.

Дырэктар аблкігандаць тав. Сліва прыняла на працу Н. Альшына і даручыла яму загадваць аддзелам падпісных выданняў. Але Альшына мала звяртаў увагі на падпіску на творы класікаў марксізма-ленінізма. Многія падпісчыкі па некалькі год не атрымлівалі вышчэпанах твораў. Замест таго, каб прымусяць Альшына наладзіць справу з падпіснымі выданнямі, Н. Сліва вырашыла вылучыць яго загадчыкам лепшай у Брэсце кнігарні № 37.

Зразумела, што ў такой абстаноўцы не будзе месца здаровай крытыцы, смеламу выкрываць недахопы ў рабоце. Бо хіба магла крытыкаваць Барынава свайго мужа Бірчука і г. д. Так і жылі: ціха, спакойна, мірна, і ніхто не дбаў пра тое, што аблкігандаць не выконвае плана, што ў запущаным стане рэкламная работа, што не пашыраецца, не заахочваецца пазамагазінныя формы гандлю кнігай.

Паспяховае выкананне плана ў многім залежыць і ад сістэмы пасылкі літаратуры ў кнігарні. Такім спеасаблівым дзе-

петчарам павінен быць таварыства тав. Камолана. Але яна не спраўляецца з ускладзенымі на яе абавязкамі. Часцей за ўсё размеркаванне літаратуры залежыць ад яе асабістых густоў і схільнасцей. Нядаўна было атрымана 320 экзэмпляраў кнігі «Пчаліства». Абласпакы-савою яна выдзела 90 экзэмпляраў, у Брэсце пакінула 40, а ў раёны — Быдзёнскую, Антопальскую, Новамышскую, Івацэвіцкую, Жабінскую і іншыя кнігарні наслала толькі па два-тры экзэмпляры. 200 экзэмпляраў такой назывчай важнай для калгасаў кнігі, як «Кукуруза ў БССР», былі размеркаваны так, што шэсць раёнаў вобласці (Дамачэўскі, Высокаўскі, Шароўскі, Маладзечскі і інш.) не атрымалі ніводнага экзэмпляра. Дзесяці раёнам (зноў тыя-ж самыя назвы) не былі пасланы кнігі («Селкі для квадрата-гнездавой саўбы кукурузы»). Затым многа гэтых кніг, якія так патрэбны цяпер калгасніку, арганому, пакінуты ў Брэсце. На такому-ж прыкладзе размеркоўваецца і мастацкая літаратура.

Аблкігандаць не дадае ніякай увагі прапаганцы кнігі. Прайдзе па вуліцах Брэста, па яго шматлікіх бульварках, зайдзецца ў кінатэатры і парк — і ніхто не ўбачыць та плаката або рэкламацыйнага аб'явігандля, каб яго работнікі наладзілі цікавую перадачу па мясцоваму радыё аб наступіўшых кнігах, расказалі аб іх змесце, аб іх карысці і актуальнасці. Нават звычайная «Кніжная паліца» не перадаецца па радыё, не друкуецца ў абласной газеце «Зара» і ў раённых газетах. Сродкі, адпущаныя на рэкламу, з году ў год не выкарыстоўваюцца. Кнігапоштова — адной з найбольш аператыўных форм прасоўвання кнігі ў масы, — не аддаецца ўвагі. Ва ўсёй вобласці працуе толькі шэсць кнігапоштаў, з іх два ў Брэсце.

Некалькі трывожных сігналаў аб дрэннай рабоце аблкігандаць і зложываных асобных яго работнікаў атрымаў начальнік упраўлення кніжнага гандлю Міністэрства культуры БССР тав. Яноўскі. У Брэст быў пасланы рэвізор тав. В. Асмалоўскі, які ўстанавіў парушэнні прычынаў савецкага гандлю ў некаторых кнігарнях і на складах аблкігандаць, а таксама зложыванні пры спісанні бракуванай літаратуры. Здавалася-б, усё ясна. Патрэбна сурова пакараць злчынчыню, якія наносіць шкоду дзяржаве. І тав. Яноўскі прыехаў у Брэст сам. Яго работа ў Брэсце пачалася з даўняга распараджэння... зняць тэлефонныя ўсіх раённых кнігарняў. Затым была склікана вытворчая нарада работнікаў кнігагандлю Брэста. З дакладам аб выніках рэвізіі выступіў тав. Яноўскі. Але ў дакладчыка нехапіла смекасці назваць канкротных віноўнікоў дрэннай работы аблкігандаць. Ён толькі сказаў: «У непарадках, якія мелі месца ў кнігагандлі, вінаваты некаторыя кіраўнікі». Дзейнасць гэтых «кіраўнікоў» трэба ацаніць па заслугах і патрабаваць ад іх адказнасці за такое становішча ў Брэсцкім аблкігандаць.

Я. РОЗБАШ,  
загадчык аддзела па справах паліграфіі і выдавецтваў Брэскага абласнога упраўлення культуры.

Я. ДАНСКАЯ,  
наш. спец. кар.  
г. Брэст.

## СЛАЎНЫ ШЛЯХ

Выстаўка, прысвечаная 200-годдзю Маскоўскага ўніверсітэта імя М. В. Ламаносава

Вялікі і слаўны шлях прайшоў Маскоўскі ўніверсітэт, якому прысвоена імя яго заснавальніка Міхаіла Васільевіча Ламаносава.

Аб слаўным 200-гадовым шляхам Маскоўскага ўніверсітэта красамоўна расказвае адкрытая ў гэтыя дні юбілейная выстаўка. У кожным раздзеле — сцэны, якія знаёмяць з гісторыяй узнікнення і жыцця Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Першы раздзел выстаўкі прысвечаны пачатковым перыядам дзейнасці ўніверсітэта.

Ні адна са свеіх навуковых устаноў не прынесла столькі карысці асвете ў Расіі, як Маскоўскі ўніверсітэт, пісаў Н. Г. Чэрнышэўскі, які выхоўваўся ва ўніверсітэце. А. І. Гершын, які з'яўляўся арганізатарам рэвалюцыйных ўніверсітэцкіх гурткоў, гаварыў: «Я так многа абавязаны ўніверсітэту і так доўга пасля курсу жыў яго жывіць да ім, што не магу ўспамінаць аб ім без любові і павагі».

Аб перыядзе, што ахоплівае 1812 — 1861 гады, расказвае другі раздзел выстаўкі. Вялікую цікавасць прадстаўляюць сцэны, прысвечаныя студэнтам — удзельнікам дэкабрыскага руху. Так раздзел за раздзелам паказвае, як ўніверсітэт удзельнічаў у грамадскім жы-

цці краіны, расказвае аб дзейнасці марксісцкіх груп і іх сувязі з рабочым рухам. Адным з першых такіх гурткоў быў гурток студэнта фізіка-матэматычнага факультэта В. Курнатоўскага, разгромлены ў 1889 годзе маскоўскай ахранкай. Экспазіцыя паказвае ролю Маскоўскага ўніверсітэта ў першай рускай рэвалюцыі 1905 — 1907 гадоў і барацьбу студэнтаў і перадавых выкладчыкаў супраць рэакцыі. Недаўна М. В. Ленін называў Маскоўскі ўніверсітэт рэвалюцыйным ўніверсітэтам.

Многія раздзелы выстаўкі расказваюць аб свеіх перыядзе гісторыі ўніверсітэта. У першыя гады савецкай улады ў Маскоўскім ўніверсітэце пачаўся бурны росквіт навуковых школ, стварэння новых буйнейшых рускіх вучоных. Збліжэнне навуцы з практычнымі запатрабаваннямі сацыялістычнай дзяржавы з'явілася важнейшым стымулам развіцця навукова-тэарэтычнай думкі.

Універсітэт аддаў службу народу і ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Вучоным-біёлагі пад кіраўніцтвам Б. Кудрашова распрацавалі і прымянілі на полі бою кроваспыняючы апарат, які выратаваў жыццё многім тысячам параненых. Геалагі, географы, хімікі праводзілі вялікія работы па ўмацаванню

&lt;



10 мая ў Мінскім акруговым ДOME афіцэраў адбылося адкрыццё выставкі польскага выяўленчага мастацтва, арганізаванай Міністэрствам культуры і мастацтва Польскай Народнай Рэспублікі і Саюзам польскіх мастакоў па запрашэнню Міністэрства культуры Беларускай ССР.

Пасля ўступнай прамовы міністра культуры БССР тав. Г. Кісялёва слова прадставіў дырэктару выставкі Ежы Заназіску. Выказваючы сваю ўдзячнасць за цёплы прыём у Мінску, Е. Заназіскі расказаў аб развіцці польскага выяўленчага мастацтва.

З увагай была праслухана прамова першага сакратара пасольства Польскай Народнай Рэспублікі ў Маскве т. Хельмана. Ад імя беларускіх мастакоў выступіў народны мастак БССР І. Ахрэмчык, які пажадаў польскім мастакам новых творчых поспехаў.

Выстаўка будзе адкрыта на працягу трох тыдняў.

На здымку: адкрыццё выставкі; выступае міністр культуры Беларускай ССР Г. Я. Кісялёў.

Фота І. Салавейчыка.

# Творчасць польскіх мастакоў

Выстаўка польскага мастацтва ў Мінску з'яўляецца новым сведчаннем культурных сувязей паміж брацкімі польскім і беларускімі народамі. Ранейшымі правамі такой сувязі былі выступленні ў Беларусі ансамбляў песні і танцаў «Мазоўша» і Польскага Народнага Войска, а таксама канцэрты асобных польскіх артыстаў і музыкантаў.

Выстаўка складаецца з двух аддзелаў. Першы аддзел амятчае творы жывапісу і графікі мінулага стагоддзя і першай паловы гэтага стагоддзя, другі, значна большы, паказвае творчы дасягненні мастакоў Народнай Польшчы.

Такая экспазіцыя не з'яўляецца выпадковай. Сучаснае польскае мастацтва, якое стварае сваёй мэтай як мага бліжэй адлюстраванне жыцця ва ўсім багаці і красе яго сацыялістычнага зместу, свядома звяртаецца да каштоўнай рэалістычнай спадчыны мінулага, шукаючы ў ёй невычэрпныя крыніцы выяўленчай выразнасці.

Нягледзячы на тое, што мастацтвам на выставках перасоўнікаў.

На пераломе XIX і XX стагоддзяў становіцца ў польскім мастацтве ўскладнілася. Хваля касмалітычных уплываў шкідна адбілася на развіцці мастацтва. Аднак і ў гэты перыяд, таксама як і на працягу ўсёй першай паловы XX стагоддзя, дзейнічала шмат мастакоў, творы якіх даюць правільнае адлюстраванне польскага жыцця таго часу і прыгажосці польскага пейзажу. Да найвыдатнейшых жывапісцаў гэтага перыяду трэба аднесці пейзажыстаў Яна Станіславаўскага, Фердынанда Рунчэца, Юліяна Фалата і Леона Вычулоскага, а таксама партретыстаў Станіслава Ленца, Конрада Кшыжановскага і Ольгу Базанскую.

належаць «Дзержынскі па дарозе ў Сібір» Аляксандра Кобэдыя. Гэты малады і таленавіты мастак з'яўляецца адначасова аўтарам серыі цікавых рысунаў, прывеззеных ім з В'етнама, па якім ён падарожнічаў у мінулы годзе.

Рэвалюцыйнай барацьбе польскага народа ў першай палове XIX стагоддзя прысвечана карціна Юльіа Краўскага «Сялянскае паўстанне ў Лескім павеце ў 1936 годзе». Шмат твораў прысвечана апошняй вайне. Да іх належаць такія, як «Пахаванне партызана» Галены Краўскай, «Партызаны Народнай гвардыі» Мацея Яхура, «Бітва пад Леніна» Міхала Быліны і «Вызваленая Варшава» Станіслава Пазнанскага. Асобнае месца займаюць карціны на сучасную тэматыку, такія, як «Малі карыякі» Войцеха Фангара, якія сведчаць аб уздзе польскай інтэлігенцыі ў барацьбе за мір.

Народная Польшча ўзяла справу мастацтва на аснове сацыялістычнага рэалізму.

Экспануецца шмат партрэтаў. Гістарычны партрэт прадстаўляе твор Фангара «Ленін у Шароніне». Мы бачым на гэтай карціне вялікага правядора пролетарыята ў перыяд яго прабывання ў Польшчы ў 1912—1914 гадах. Да гістарычных трэба аднесці таксама партрэт Розы Люксембург, напісаны Зофіяй Ліпінскай, Гогала — работца Юльіа Студніцкага. Беларускага гледача зацікавяць партреты Валаслава Берута работы Януша Падоскага і Маршала Ракасоўскага работы Эдварда Какошкі, вялікага драматычнага артыста Людвіга Сольскага — твор Збігнева Пронанкі, а таксама партреты іншых дзеячоў культуры, перадавікоў працы, гарнякоў, чыгуначнікаў і іншых.

Творы, якія ўваходзяць у склад сучаснага аддзела выставы, адносяцца гадоўным чынам да апошніх пяці год. Першыя пасляваенныя гады былі хутэй за ўсе перыядам арганізацыйнай перабудовы, нараджэння Саюза польскіх мастакоў, які ахапіў іх дзейнасць выяўленчага мастацтва, перыядам з'яўлення раду навучальных устаноў, складання гадоўных творчых цэнтраў, сярод якіх, побач з існаваўшымі ўжо раней варшаўскім і кракаўскім, занялі пачаснае месца зусім новыя, такія, як напрыклад, гданьскі, шчэцінскі, врослаўскі і іншыя. У самой-жа творчасці першых пасляваенных гадоў не праявілася яшчэ з дастатковай сілай усведамленне новых задач, што ставіла перад мастакамі жыццё свабоднага народа, які будзе сацыялізм. Шмат нашых мастакоў не магло іпаць тады пазбаўцца ад буржуазнай эстэтыкі і пагразаў ў касмалітызме і фармалізме, стварочы карціны, адварныя ад жыцця народа і неапраўданы для яго. Толькі ў 1948—1949 гадах разам з кансалідацыяй сіл народнай дэмакратыі ў Польшчы адбыліся глыбокія ідэйныя перамены ў польскім жывапісе. Імалі яны ў напрамку разрыву з буржуазнымі перахватамі, фарманяна сацыялістычнага святлагляду і паглыблення сувязі з шырокімі масамі працоўнага народа.

Значна колькасць карцін адлюстроўвае штодзённае жыццё працоўных Народнай Польшчы. Мы бачым тут сцены з жыцця рабочых: «Грузчыкі ў порце» Максімільяна Каспровіча, «Данатога ваенных у час жыцця» Станіслава Тэсера, «Калектыўная сябра» Людвіка Мацёна і, нарэшце, прасякнутыя пачуццём бытавыя сцены «Пасля атрымання дыплама ў афіцэрскай школе» Яўгенія Эйбіша. У галіне жанравы жывапісу яшчэ шмат моладзі. Сярод іх трэба адзначыць Юзэфа Вукуву («У малочныя бары»), Анджея Врублскага («На сходзе»), Марыяна Малеіну («Лятняя гаспадыня») і Анджея Стрэмліу («Наша зямля»).

Першая агульнапольская выстаўка выяўленчага мастацтва, арганізаваная ў Варшаве ў 1950 годзе, паказала рад цікавых спроб адлюстравання багацця сучаснага жыцця. Некаторыя карціны з гэтай выставы прывезены ў Мінск, напрыклад, «Маніфест» Войцеха Вайса, «Дзяўчаты з Саюза польскіх моладзі» Яўгенія Эйбіша, «На высковай дарозе» Ванды Варашчынскай і іншыя.

Будучы паказам жыцця мастацтва, якое нараджаецца ў нас, выстаўка ў сваім часным адзеле мае, натуральна, дыскусійны характар. Тут паказана творчасць аўтараў розных пакаленняў і рознага асяроддзя, і што самае важнае, яна паказвае рознастайныя шляхі, па якіх нашы творцы спадзяюцца прыйсці да мастацтва сацыялістычнага рэалізму.

Арганізаваная затым штогадовай агульнапольскай і побач з імі розныя тэматычныя выставы, як напрыклад, «Мастакі ў барацьбе за мір» (1951 год) і «Дзесяцігоддзе Польскага Народнага Войска» (1954 год), нарэшце, шматлікія акруговыя выставы былі важнымі этапам у развіцці нашага мастацтва. На іх экспанаваліся работы з усё больш глыбокім ідэйным зместам і больш дасканалымі выяўленчымі сродкамі. Значная колькасць гэтых палатнаў паказана на Мінскай выставы.

На выставы ў Мінску прадставлены творы, рознастайныя па сваёму тэматычнаму зместу. Значную групу складаюць кампазіцыі на гістарычныя і палітычныя тэмы. Побач з названымі ўжо «Маніфестам» Вайса, мастака, які з'яўляецца майстрам стараўскага пакалення, мы бачым у гэтай групе рад твораў аўтараў сярэдняга і маладога пакалення. Сярод іх трэба адзначыць карціны, прысвечаныя падзеям рэвалюцыі 1905 года ў Польшчы. Да іх

не меншым прызнаннем карыстаюцца ў нашага народа творы Гротгара. Яго творы адлюстравваюць гадоўным чынам падзеі паўстання 1863 года. Тэматыка гэта наогул вельмі папулярная ў польскім мастацтве другой паловы XIX стагоддзя. Аб гэтым сведчаць карціны «Паўстанец» Максімільяна Гермыскага і «На этапе» Ядка Мальчэўскага.

У другой палове XIX стагоддзя, побач з Матэякам і Гротгерам, дзейнічала ў Польшчы плеяда мастакоў жанравы жывапісу і пейзажу, як напрыклад: Войцех Гарсан, Францішак Кастэўскі, Аляксандр Ботсіе, Юзэф Шармэнтэўскі, Юзэф Халмонскі і іншыя. Гэтыя мастакі асабіва цікавіліся жыццём і спрамай высковага люду, які ўсё больш настойліва залуляў аб сваіх правах. Пазней, пачынаючы з 80-х гадоў, зацікаўленасць гэтага плашчарэцка таксама на жыццё гарадскога пролетарыята. Выдатным мастаком жыцця пролетарыята тых часоў быў у польскім мастацтве Аляксандр Гермыскі. Усе названыя мастакі паказваюць у сваіх творах крыўду і прыгнет прыгоннага сялянства і працоўнага народа, крыўкуючы тым самым пануючым грамадскім лад. Развіццю крытычнага рэалізму ў польскім мастацтве дапамагалі рознастайныя сувязі з рэалістычнай школай рускага жывапісу: многія з іх вучыліся ў Пецярбургскай Акадэміі і



«Бітва пад Леніна» Карціна польскага мастака Міхала Быліны.

## У Брэсцкай вобласці

### Дзесяцігоддзе тэатра імя Ленінскага камсомла Беларусі

Споўнілася дзесяць год з дня арганізацыі рускага драматычнага тэатра імя Ленінскага камсомла Беларусі. За гэты час тэатр вырас у буйны творчы калектыў. Ён паказаў больш ста п'ес сучасных савецкіх драматургаў, рускіх і замежных класікаў. Сярод іх шырока вядомыя гледачам «Брэсцкая крэпасць», «Выбачайце, калі ласка», «Не было ні граша, ды раптам алты», «Сапраўдны чалавек», «За пагарду пагарда», «Кража», «Іван ды Мар'я» і іншыя. Некаторыя з гэтых спектакляў будуць паказаны ў дэкаднік, прысвечаны юбілею тэатра, з 14 па 25 мая.

Калектыў тэатра арганізуе творчыя справы, сустрачы з гледачамі на прамых прадпрыемствах і ў калгасах вобласці.

### Удзельнікі Усеаюнай сельскагаспадарчай выставы

Набліжаецца час адкрыцця ў Маскве Усеаюнай сельскагаспадарчай выставы. Рашэннем аблвыканкома вылучаны для ўдзелу ў выставы адзін з лепшых сельскіх Дамоў культуры — Рэчыцкі Столінскага раёна (дырэктар т. Цімановіч С.). У ДOME культуры добра пастанулена наглядная агітцыя і лекцыйная работа па рашэннях вярэснёўскага, лютаўска-сакавіцкага і студзеньскага пленумаў ЦК КПСС. Регулярна працуе калектыў мастацкай самадзейнасці, які складаецца з шасці гурткоў — драматычнага, танцавальнага, харавога і іншых. Калектыў часта выступае перад калгаснікамі з актуальнай праграмай, выязджае ў палёвыя бригады.

Сярод кандыдатаў выставы — кінемеханік Столінскага раённага аддзела культуры Волга Шаўчук, бібліятэкар Васіль Марыяка, загадчык раённага аддзела культуры т. Мардусевіч і іншыя.

### Падрыхтоўка да абласнога фестывалю моладзі

Нядаўна абласны камітэт камсомла прыняў пастанову аб правядзенні абласнога фестывалю моладзі, які адбудзецца 19 чэрвеня на месцы партызанскіх баб у в. Урочышчы Гута-Міхаліні Ізавіцкага раёна. У гэтым вялікім маладзёжным свяце прымуць удзел звыш дзесяці тысяч юнакоў і дзяўчат. У праграме фестывалю — выступленні калектываў мастацкай самадзейнасці, лепшых спартсменаў вобласці. З чытаннем сваіх твораў, прысвечаных барацьбе за мір, выступіць пісьменнікі. У азнаменаванне фестывалю па вобласці будзе праведзена мотазастава міру.

Абласны фестываль моладзі будзе праводзіцца ў гонар адкрыцця Сусветнага фестывалю моладзі і студэнцкай, які адбудзецца ў Варшаве з 31 ліпеня па 14 жніўня.

### Ці так трэба прапагандаваць сельскагаспадарчую літаратуру?

Воранаўская раённая бібліятэка налічвае звыш 8 тысяч экзэмпляраў кніг. Сярод іх некалькі соцень сельскагаспадарчай літаратуры. Тут ёсць творы І. В. Міцурна, Т. Д. Лісенкі, В. Р. Вільямса, рад папулярных брашураў, разлічаных на масавага чытача.

— Мала чытаюць у нас сельскагаспадарчую літаратуру, — прызналася бібліятэкар т. Тарасевіч.

Хіба няма ў Воранаве калгаснікаў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі? Іх многа і ў райцэнтры, і ў бліжэйшых вёсках, і ў машына-трактарнай станицы. Але паслугамі бібліятэкі карыстаецца вельмі малая колькасць калгаснікаў і механізатараў — не больш 20 чалавек.

На першы погляд здаецца, што работнікі бібліятэкі (іх тут тры чалавекі) займаюцца прапагандай сельскагаспадарчай літаратуры. Ва ўсіх калгасах створаны перасоўнікі, чыталюны залы бібліятэкі ўпрыгожваюць вітрыны з сельскагаспадарчай літаратурай і стэнд, прысвечаны ільновадам Любчанскага раёна. Але як толькі пачынае ўнікаць глыбей у дзейнасць бібліятэкі, дык у вочы кідаецца адна асаблівасць — абмяжавасць супрацоўнікаў бібліятэкі да прапаганды дасягненняў навуцы і перадавога вопыту ў сельскай гаспадарцы.

Вось вітрына з сельскагаспадарчай літаратурай. Але паспрабуйце знайсці тут кнігі па вырошчыванню кукурузы або ільну — культур, якія ўспрымаюць у гэтым годзе вырошчываюцца ў калгасах раёна на вялікіх плошчах. Іх на вітрыне не знайдзеце. Ці ёсць яны ў бібліятэцы наогул? Пасля доўгіх пошукаў т. Тарасевіч выявіла некалькі брашураў і кніжку «Памятка калгасніка-ільнавода». Ёнспрачана, патрыбы хлеба-робам гэтыя дапаможнікі. Але іх не бачылі ў калгасах на працягу многіх месяцаў.

Абмяжава аднесліся бібліятэкар і да фармалізму стэнды «Вопыт калгаса імя А. Фарамава Любчанскага раёна — усім ільновадам вобласці». Яны дакладна скапіравалі стэнд, паказаны на адным з семінараў у абласной бібліятэцы, — аж да табліц, дыяграм і іншых матэрыялаў, не звяртачы увагі толькі на надпісы. Адна з дыяграм называецца так: «Пшаніцы ў цэнтэра».

— Як гэта разумець? — пытаем у т. Тарасевіч.

— Гэта... Гэта — урадзянасць пшаніцы, якую ўвядуна адказвала яна.

— А пры чым тут пшаніца, калі гутарка ідзе пра лёс?

Маўчанне. Ні загадчыца бібліятэкі т. Лекавец, ні загадчыца перасоўніка фонда т. Заўгародня таксама не ведаюць, што дыяграма паказвае колькасць пшаніцы, атрыманай калгасам ад дзяржавы за звадзёную ільновадучыню.

Указалі на абласным семінары, што трэба змясціць на стэндзе дзве кнігі па вырошчыванню ільну, — і бібліятэкары скапіравалі не толькі месца, але і назвы кнігі. І нават не пашікавалі, ці ёсць яны ў бібліятэцы. Аказалася, што адной кнігі — «Вопыт перадавы ільновадаў рэспублікі» ў бібліятэцы няма ў наяўнасці. А чаму-б не змясціць сюды тую літаратуру, якая ёсць у бібліятэцы?

Абмен кніг у перасоўных бібліятэках робіцца нерэгулярна. Дзе-ні-дзе кнігі не абменьваліся па 4—5 і больш месяцаў. У рэдкіх выпадках пасылаліся на сяло сельскагаспадарчая літаратура.

Не цікавіцца сельскай гаспадарчай работнікі Воранаўскай бібліятэкі. Не разумеюць яны сваіх задач па распаўсюджванню перадавога вопыту ў сельскай гаспадарцы.

Н. ПАХІЛКА.  
Гродзенская вобласць.

## Канцэрты сяброў



Канцэрт маладых польскіх артыстаў, лаўрэатаў міжнароднага конкурсу ў Берліне, Парыжы і Варшаве — Эдварда Статкевіча і Мілоша Магіна — яркая падзея ў музычным жыцці сталіцы Савецкай Беларусі.

польскага кампазітара Кароля Шыманюскага, «Мазавецкага танца» і «Обэрка» — сучаснага польскага кампазітара Гражыны Балзвіч, «Танца Айшы» з балету «Гаянэ» Арама Хачатуряна. Проста і прайкіна выканаў артыст «Роздум» Чайкоўскага, добра прагучаў «Бурлеск» Анджеўскага.

Э. Статкевіч выканаў другія творы праграмы: «Палавец рэ-мажор» Веняўскага, «Сарабанду і жыгу» Баха, «Рондо» Гумеля-Хейфеса.

У канцэрце таксама выступіў піяніст Сергіў Надзрызоўскі.

Лаўрэат Міжнароднага конкурсу імя Ф. Шапэна — Мілош Магін валодае каштоўнай якасцю — павучым гукам. І таму так чароўна ў выкананні піяніста гучыць «Накюрн рэ-бемоль мажор» Шапэна, мазуркі і іншыя творы тако-ж аўтара, якія патрабуюць спецыфічна «камернай» трактовкі.

М. Магін таксама выканаў творы Шапэна буйнага пляна: «Баллада ф-мінар» і «Скерцо сі-мінор».

Канцэрты польскіх артыстаў у Мінску цёпла сустраці слухачы.

М. ПІГУЛЕўСКІ.  
Фота І. Салавейчыка.

Скрыпач Эдвард Статкевіч (здымак зверху) і піяніст Мілош Магін (здымак унізе) — выканаўцы розных па творчым абліччу. Але ёсць у іх мастацтва абаяльная неспрадынасць, шчырасць маладога таленту. Вось чаму ў абодвух нават тыя творы, якія ў канцэрце ім удаліся меней, пакідаюць уражанне ўзніслаўшасці, незвычайнай шчырасці.

Творчыя намаганні Э. Статкевіча вызначаюцца романтичнай маладзёўнасцю, яркай вобразнасцю. Таму слухачы з цікавасцю пазнаёміліся з выкананнем скрыпачом накурцора і тарантэлы выдатнага



## Неапраўданае эксперыментатарства

### Балет «Палымяныя сэрцы» ў Беларускай дзяржаўнай тэатры оперы і балету

У сезоне 1948—49 года на сцэне Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету быў пастанулены балет «Князь-возер» В. Залатарова па лібрэта М. Клімковіча і В. Вайнонена. Аўтары балету ў аснову твора паклалі вядомую легенду аб Князь-возеры, аб тым, як узбунтаваны народ патапіў «чорнага князя».

Грамадскасць прыязна сустрапа таленавітую работу стваральнікаў і выканаўцаў балету. У гэтай рабоце вабіў сапраўдна народнасць і пэўнычаснасць сюжэта легенды, хвалючы паказ таго, як у палдыні народнага прыгажэці перамогу над воражымі сіламі атрымаў дабро і праўда.

Выключную каштоўнасць мае музыка балету «Князь-возер»: упершыню мы атрымалі характэрную драму сапраўдна народнага і гераічнага характару, дзе даступна поўная гарманічная аздабленасць паміж музыкай і танцам, дзе музыка вызначаецца яркай выразнасцю і свежасцю мовы, эмацыянальнай яснасцю і прыгажосцю форм. У багаці беларускіх народных мелодый і іх інтанцыі кампазітар атрымаў усё неабходныя сродкі для перааналізаў псіхалагічнай абстаноўкі герояў — прадаўчыкоў народа, для паказу характэрна рэднага пейзажу, вобразуў народных казакаў.

Адзінства сюжэта і музычнай драматургіі балету, шырокае выкарыстанне танца разам з пантамімай як актыўнага сродку развіцця і драматызацыі сцэнічных дзеянняў, далі магчымасць змястоўна паказаць у балете жыццё, быт народа. Тут неглыба ўспомніць цудоўныя эпізоды сцэны «Ноч на Івана Купалу», барацьбы народа супраць князя і г. д.

Вельмі выразнымі атрымаліся ў балете індывідуальныя характарыстыкі герояў, якія маюць закончаныя і яркія мелодычныя вобразы. Так, сямлінаса дзяўчына Надзея, якую князь гвалтоўна адбраў ў Васіля, ахарактарызавана тэмай, што нагадае пачытоўную прыжытую ірчыную народную песню. Гэта тема звязана з вобразам прыроды і праходзіць праз увесь балет, пачынаючы ад уверцюры і ўступу і канчаты фіналам. Добра запамінаюцца тэмы, якімі ахарактарызаваны Васіль. Інтанцыя іна блізка да яе і музыка, якая характарызуе князеву дружалю.

Аўтар балету В. Залатароў выкарыстаў лепшыя традыцыі рускай класікі. Балет «Князь-возер» сімфанізаваны: ледь-тэмы прасякаюць усю музыку і ствараюць «скразное дзеянне», а прыёмы тэматычнага, паліфанічнага і варыяцыйнага развіцця даюць магчымасць стварыць шырокія карціны.

Нягледзячы на ідэйна-мастацкую каштоўнасць балету і спектакля «Князь-возер», асобныя лініі развіцця дзеяння і характарыстыкі вобразуў патрабавалі дапрацоўкі. Так, зусім відавочна было, што вобраз князя абмяжаваны больш яркай, выразна, чым Васіль, а сутнасць барацьбы паміж імі паказана недастаткова сацыяльна завострана. Гэта атрымалася таму, што тэатр у сваёй паставіцы без усякіх падстаў скараціў сцэну барацьбы народа з дружалю князю ў першым акце; народ быў паказаны не зусім пераказна.

Зыходзячы з неабходнасці зрабіць спектакль «Князь-возер» больш дасканалым, метагодна было яго дапрацаваць. Але тэатр не пайшоў па гэтым правільнаму шляху і вырашыў шугчына, на існуючай музыцы стварыць другі спектакль, дапісаны лібрэта, музыку новага ўступу і эпілога, якія павінны былі перанесці ўсё дзеянне ў нашы дні. Народная легенда аб лясскім возеры была заменена падобным да яе апавяданнем, якое на падставе фальклорных матэрыялаў напісаў А. Ермалаў.

Новы ўступ і эпілог на матывы сучаснага жыцця беларускай вёскі выклікалі неабходнасць напісання новай музыкі, а «вольны» пераклад легенды прымуці механічна пераплававаць яе ранейшую музыку. Так быў створаны балет «Аповесць аб каханні», які аказаўся не-

жыццёзольным. Па-першае, пераплаціроўка музыкі і фармальна дапісаны новыя разбуралі музычную драматургію твора, развіццё яго вобразаў, цаласнасць успрымання ўсяго спектакля. Тое, што новую музыку дапісалі другія аўтары, прывяло да яе стылістычнага раздроблення. Да гэтага трэба дадаць, што сама паставіца ўступу і эпілога «Аповесці аб каханні» аказалася фармальна-стайна, танцы з дзіцячымі распанамкамі, імітацыя руху трактараў. Што да тэматычна новага рашэння легенды, дык яно не знішчала недахопаў рашэння: і ў «Аповесці аб каханні» вобраз Івкі пайкаў меншае ўражанне, чым вобраз князя.

Да дэкаў беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве тэатр оперы і балету падрыхтаваў і паказаў тры варыянт гэтага балету — «Палымяныя сэрцы».

У новым варыянце не было ўжо неапраўдана паказу сённяшняй калгаснай вёскі, але ў ім засталіся ўсе недахопы «Аповесці аб каханні», прычым вольнае абходжанне з музыкай В. Залатарова, напісанай для балету «Князь-возер», тут яшчэ больш парушыла драматургію.

У «Палымяныя сэрца» слухач знаёміцца з нейкай музычнай мейшанай; адсутнічае акая-небудзь логіка развіцця вобразаў, народныя танцы не звязаны з дзеяннем і гучаць, як выдкідова ўстаўленыя («Полька-Янка», «Мікіта», «Лявоніха»).

У сцэнічным вырашэнні спектакля «Палымяныя сэрцы» (паставіўшыч А. Ермалаў) ёсць цікавыя эпізоды, эфектна паставленыя карціны, удалыя кампазіцыі асобных танцаў. Але цалкам спектакль не толькі па музыцы, але і па рэжысуры, не задавальнае гледача.

Паставіўшыч не заўсёды знаходзіцца на пазіцыях рэалістычнага мастацтва. Эмрычна сімволіка, умоўнасць і гратэск у імя гратэску папуюць усюды, асабліва там, дзе паказаны Князь і дружалю (першае з'яўленне на вяселлі Марынкі з Івкам, сцэны ў замку, на балодзе і г. д.). Не верыш, што яны — тая сіла, якая можа прымуціць здзець зброю Івку і яго таварышу ў першай дзеі. Паставіўшычу не хепаліа цікавай думкі для сцэнічнага вырашэння сна Марынкі, які па сутнасці з'яўляецца паўторам удавай сцэны вяселля з першага акта. А паўтор стрымлівае дынаміку спектакля.

Такі-ж недахоп і фінала, які з'яўляецца той-жа сцэнай з факеламі, выдатна, з вялікім настроем паставіў у эпілодзе паўстанца на балодзе. Шмат паўтараў у сцэне з ланцугамі з другога акта, вельмі замаруджана гратэскава карціна ап'янення князя і дружалю. Нерэальна паддзены параненне Івкі (ён заплата доўга рухаецца на сцэне, танцуе з дзіцем).

Рыгор НЯХАЙ

# Цвёрдымі крокамі

Рускі. Пад адным і пад другім партызанам змагаліся за адну мэту — за волю і мір.

Адзін партызану ў нашых лясках, Другі — каля сонка Пусана.

Усе вершы з гэтага цыкла прасякнуты адным пачуццём і адной думкай — думкай аб міры, аб умацаванні дружбы народаў. Сюды адносяцца «Майскія сцягі», «Дарога бліжэй», верш аб электрастанцыі «Дружба народаў» — «Слава дружбе», «Сустрэча з земляком», «Смега, таварыш, у ногу», вершы пра дэмакратычную Польшчу, Чэхаславакію, Румынію. Паэт расказвае аб тых вялікіх зменах, што адбыліся ў жыцці народаў краін дэмакратычнага лагору. Дзе-б ён ні быў, ён адчувае сабе носьбітам дружбы і міру, носьбітам новых ідэй, прадстаўніком савецкай краіны. Хоць гэтая тема і не новая ў літаратуры, але ў вершах П. Броўкі яна атрымала свежае гучанне дзякуючы багатым жыццёвым назіранням, канкрэтным фактам і з'явам, пакладзеным у аснову вершаў. Яны з'яўляюцца сапраўды пэўнай пэўнай хронікай падзей, ажурна сведкамі нашага гістарычнага часу з усімі яго характэрнымі прыкметамі.

Незгледзячы на тое, што гэтыя вершы, напісаныя на гарачых слядах падзей, заўсёды дасканала па сваёй форме. Паэт часам, выказваючы свае ўражанні і назіранні, бывае многаслоўным, паспешлівым, задалаўняе першым трыпцішам на пачатку верша. Гэтая паспешлівасць ёсць у новым зборніку. Трэба думаць, што паэт апынуўся на некаторыя вершы, перагледзіў іх і многае, як кажуць, адшліфаваў. Расслабленыя радкі ёсць у вершах «Парэ пінераў у Бухарэсце», «Не трэба вайны» і іншых.

Вельмі змястоўныя і каларытныя вершы «Абыхалібы» і «Рахункавод». Ёсць іх такія абмежаваныя людзі, якіх моцна трымае за душу прыватная ўласнасць і для якіх грамадскае — гэта чужое, невядомае чыё. Працуе такі чалавечак на грамадскай гаспадарцы, а магчыма і кіруе ёй, але ні да чаго, апроча ўласнага, яму няма справы. Гіне калгаснае дабро. «Ат, — махне ён рукой, — дык гэта-ж не маё». Хтосьці расказвае бэнзін. І зноў-жа Абыхалібы толькі можа даць Абыхалібы. Гэта, калі хто-небудзь крадзе ўласнае. Тут ён не даруе, яго прамае, як гробам. Паэт стварэе закончыў мастацкі вобраз, выйшаў характар. Востра бічу ён адстаўцаў, дробнабуржуазныя перажыткі ў свядомасці людзей.

Вялікае выхавальнае значэнне такога верша! Працягваючы яго ў вясці і знойдучы сапраўднае прозвішча такому чалавеку, які паказаны ў вершы.

Цікава задумана «Вяселле». Пагранічнік-малданавані, які служыў на Беларусі, жонка на беларускай дзяўчынцы. У гэтым няма цяпер нічога дзіўнага, бо:

Раней адлучыць вёску гэту,  
І тая бы ў далі якой,  
А вось цяпер —  
Малдаўскі край  
І той, як быццам пад рукой.

Вяселле было багатае, незвычайнае. Госьці прыехалі на «Пабедэх» і «Масквічэх», а бацькі жаніха нават на самалеце. Гэта ўсё новае ў жыцці, характэрнае для нашага часу. Паэт даў прастору сваім думкам, захапіўся ім настолькі, што не звярнуў увагі на форму, і верш атрымаўся расцягнутым, згубіўся падтэкст.

Такім-жа расцягнутым атрымаўся і верш «Сябры». Падружыліся польскі і беларускі партызаны. Дружба іх расце і ў мірныя дні. Яны сталі будаўнікамі новага жыцця — адзін мулярам у Варшаве, другі — бригадзірам на Палессі, сустрэкаюцца ў Маскве на выстаўцы. Пра многае яны гаварылі, многае ўспомілі. Вось сюжэтная канва верша. Аднак паэт адхіліўся ад тэмы і перагрузіў верш пачобным матэрыялам, неканонам выкарыстаў мастацкія сродкі. Падрабязнае апісанне выстаўкі — не абавязковы матэрыял для гэтага верша. Разам з тым, у вершы ёсць выдатныя паэтычныя знаходкі, якія радуць чытача. Вось канцоўка верша:

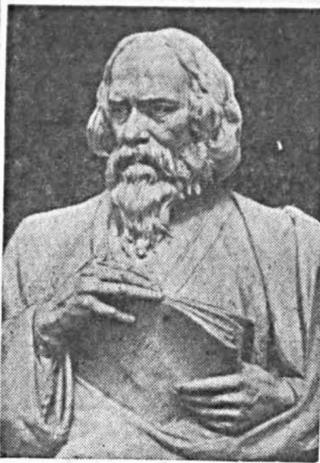
Сябры  
Угадаліся ў далі,  
Рабыні, бярозныя палкі...  
На шкеле, як на светлым медалі,  
Іх твары адліты былі.

Шмат у нашай паэзіі напісана пра цудоўнае беларускае жыццё. Яны кармілі лясарубаў, укрывалі ў мінулыя часы паўстанцаў. Яны былі вядзенымі базамі саўдзельных беларускіх партызан. Імяна такіх бацьчых родных лясні П. Броўка ў вершы «Ласы надзвіжнікі». Ласы — гэта не толькі характэрнае прыроднае, хоць яно, бясспрэчна, вялікае, светлае. Гэта яшчэ і слава народа, гэта лёс многіх пакаленняў. Яны запаміналіся з маленства, яны клічуць да сябе сваім нязможным шумам. А колькі тамціш, рамантычных і гераічных, зававана пад іхнімі шапатамі! Паэт з хваляваннем размаўляе з імі, успамінае сваё маленства. Гэтыя зялёныя акіяны з думкамі, што «скараннымі дайшлі да сэрца роднае зямлі. І так стаіць праз сотні год, назломкныя, як і народ», — вольна выступае на першым плане ў паэты. Магутнасць аўтобіяграфічнага і даўняга паэтычнага аўтобіяграфічнага верша, які прыгажорна дэманструе душы народа — такой думкай прасякнуты ўвесь верш.

Характэрна, што гэты верш пісаўся амаль адначасова з паэмай А. Кулашова «Грозная пушка». І паэты кожны па-свойму паказваюць характэрнае беларускае жыццё, звязваюць іх з рознымі жыццёвымі падзеямі, надаюць ім свой паэтычны каларыт. У выніку наша паэзія ўзбагацілася двума новымі каштоўнымі творами.

«Ласы надзвіжнікі» вытрыманы ў плане лепшых лірычных вершаў П. Броўкі. «Цвёрдымі крокамі» — змястоўная кніжка. Яна сведчыць, што паэт не спыняўся на дасягнутым, ён пэўнымі крокамі ідзе далей у паэзіі, пракадаваў сваю даўно пачатую паэтычную спеху.

Д. МІХАЙЛАУ.



Рабіндранат Тагор.  
Новая скульптурная работа З. Азгура.

## Вольнае абыходжанне з гістарычнымі фактамі

У радзе работ, прысвечаных гісторыі Беларусі, па-рознаму датыруюцца важнейшыя падзеі гісторыі БССР.

У гісторыі нашай рэспублікі важнейшае значэнне меў І з'езд Саветаў Беларусі, які прыняў першую Канстытуцыю рэспублікі. З'езд паўшаў 2-га і заканчыўся 4-га лютага 1919 г. Але ў рабоце С. Маргунскага «Дзяржаўнае будаўніцтва Беларускай ССР» часта работу з'яўляе вызначана адным днём — 3 лютага 1919 г., у артыкуле «Беларуская ССР», змешчаным у 2-м выданні «Вялікай Савецкай Энцыклапедыі», з'езд датыруецца 1-4 лютага 1919 г., а ў «Нарысах эканамічнай геаграфіі БССР» ўказваецца, што з'езд адбыўся «ў студзені 1919 г.».

Адным з важнейшых актаў у гісторыі дзяржаўнага будаўніцтва Беларусі з'яўляецца «Дэкларацыя аб аб'яўшчэнні незалежнасці Беларускай ССР». У работах, выданых за апошнія гады, даты адпублікаваныя, якія з'яўляюцца і даты аўтарства аб'яўшчэння Беларусі незалежнай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікай, звычайна ўказваюцца 1-га жніўня 1920 г. У сапраўднасці «Дэкларацыя аб аб'яўшчэнні незалежнасці Беларускай ССР» была апублікавана 31 ліпеня 1920 г. (гл. газету «Савецкая Беларусь» № 14 ад 31 ліпеня 1920 года).

Вядома, што вайна Савецкай Расіі з польскай Польшчай скончылася заключэннем у Рызе дагавору аб перамір'і і папярэдніх умовах міру. Як вядома з тэксту гэтага дагавору, ён быў падпісаны 12 кастрычніка 1920 г., уступіў у сілу 18 кастрычніка 1920 г., ратыфікаваны польскім сеймам 22 кастрычніка і Савецкім урадам — 23 кастрычніка 1920 г. Аднак у артыкуле «Беларуская ССР», у кнізе «В. І. Ленін і І. В. Сталін — арганізатары Беларускай ССР» і іншых гістарычных работах, выданых за апошнія гады, падпісанне Рыжскага мірнага дагавору датыруецца 20 кастрычніка 1920 г.

Н. КАМІНСКІ,  
старшы навукова супрацоўнік  
Цэнтральнага Дзяржаўнага архіва БССР.

## Новы спектакль

Гомельскі абласны тэатр паказаў спектакль па п'есе В. Гусева «Іван Рыбакоў». Паставіла спектакль рэжысёр С. Гурцы, мастацкае афармленне Е. Сеафавай. У спектаклі выступілі: заслужаны артыст Малдаўскай ССР П. Жыткавец (Рыбакоў), В. Стрыжоў (Ваня), заслужаны артыст Казаскай ССР І. Дуброўскі (Фамін), Н. Забелін (Штоў), Ф. Іванюк (камандарм), Л. Дувец, Л. Суднік, С. Галаванав, Н. Віноўкіна і інш.

# Пісьмы з літаратурных аб'яднанняў

Нядаўна мне давялося прыняць удзел у абмеркаванні работ літаб'яднанняў. Сувязь з газетай — умова росту аб'яднанняў.

Гомельскія літаб'яднанні пры гэтым «Гомельскай праўдзе», у якім сам пачынаў творчасць. Мясне, як і многіх маіх таварышаў, з якімі мы разам удзельнічалі ў рабоце гэтага аб'яднання, непакоіла тое, што ў апошнія часы яго заняла, большасць яго членаў, мяркуючы па выступленнях на абмеркаванні, лічыць, што ў гэтым заняпадзе вінавата нібыта бюра аб'яднання, якое кепска арганізавала работу пачынаючых. Былі зроблены заклады ў аднас газет, якія амаль не цікавіліся творчасцю пачынаючых, мала друкавала на сваіх старонках іх твораў. І амаль ніхто не гаварыў аб самым галоўным — аб якасці твораў пачынаючых.

Усё гэта насцярожыла мяне і таварышаў з Саюза пісьменнікаў, дало адчуць, што пачынаючы туд, як, можа, і ў іншых абласных, не зусім правільна разумеюць ролю бюра аб'яднання, занедага многа спадзяванню ускладаю на розныя пасяджэнні і выступленні. Арганізацыйны бок справы, вядома, вельмі важны. Ад добрай арганізацыі работ аб'яднання ў многім залежыць поспех творчай вучобы пачынаючых. Але ніякае бюро, нават самае найлепшае, ніякія арганізацыйныя мерыпрыемствы не дапамогуць людзям, калі яны не будуць упарты працаваць над словам, не будуць настойліва, з хваляваннем і трывогай шукаць сваёго ўласнага шляху ў літаратуры. Часта даводзіцца чуць ад пачынаючых скаргі на тое, што пішуць яны вельмі мала з прычыны заняпаду работ літаб'яднання. Гэта, вядома, з'яўляецца, будзе разважаць толькі той, хто можа і пісаць і не пісаць, у залежнасці ад таго, наколькі ім цікавацца. З таго «пачынаючага» і адначасова «канчаючага» ніколі не атрымаецца сапраўднага мастака слова. Літаратура — справа сурова. Яна даецца толькі таму, хто без яе жыць не можа. Ды і то даецца яна нялёгка. І вось тут узнікае пытанне: ці правільна ўвогуле ў нас паставлена работа па выхаванню літаратурнага моладзі?

Думаецца, тут не ўсё на месцы. У літаратурнага моладзі многа, як кажуць, няжэ і Саюз пісьменнікаў, і рэдакцыі газет, і камсаюз. Але ніхто па-сапраўднаму не адкавае за яе выхаванне. Ніхто не думае як след над лёсам гэтай моладзі, і яна вымушана вобчамкам шукаць тое, на што можна было-б загляда раскрыць ёй вочы.

Перачытаючы вершы пачынаючых у Гомелі, мы заўважылі, што большасць з аўтараў перамае ў старэйшых паэтаў якраз тое, што трэба было-б перамаць. Большасць іх твораў падобна адзін на другі сваёй агучальнасцю, ладавагай крыклівацю. Па такому шаблону часам пішуцца старэйшымі паэтамі вершы, прысвечаныя розным датам. Да іх часамшы рэдакцыі нашых газет ставіцца менш патрабавальна, чым да так званых часопісных вершаў. Нявольніцкая моладзь бярэ гэтыя вершы сабе за прыклад. А таварышам трэба было-б растлумачыць. Калі няма чаго сказаць сваёму новаму — лепш не пісаць такія вершы.

Літаб'яднанням магла-б дапамагчы камісія Саюза пісьменнікаў па рабоце з моладзю аўтарамі. Яна мае магчымасць на многіх прыкладах прасачыць і абагуліць пачынаючых і свечасцова засяргачы ад іх нашу моладзь. Гэта была-б канкрэтная і мэтазонакіраваная дапамога моладзі. Але, на жаль, так у нас амаль не робіцца. Мы часта

абмеркаваем агульныя праблемныя пытанні або робім падрабязны разгляд якога-небудзь нічым не характэрнага твора моладзі, што з поспехам магла-б зрабіць літаратурная кансультацыя. Такая работа — фармальна, схема, супраць якой мы заклікаем змагацца.

У аб'яднанні пісьменнікаў прыязджаюць толькі з тым, каб правесці нараду, пераабраць бюро. Прычым, звычайна брыгада выязджае без папярэдняга азнамялення з творчасцю моладзі аўтараў вобласці. Не рыхтуюцца як след да гэтых нарад і самі члены аб'яднанняў. Здарэцца, што на нараду нават не выклікаюцца пачынаючы з раёнаў. Карысць ад такіх нарад, вядома, вельмі мала.

А бываюць у літаратурных аб'яднаннях мы павінны не ад нарады да нарады, а зыходзячы з творчай неабходнасці. Наведваючы іх трэба з канкрэтнай мэтай. Ды і паслява туды трэба тых пісьменнікаў, якія ведаюць асабіста больш здольных моладзях, выдць з імі перапіску, на працягу года год цікавацца іх ростам, блізка прамаюць да сэрца іх творчыя няўдачы, радуюцца іх поспехам. Мала ў нас такога асабістага сувязі з моладзю. Ды і не заўсёды мы па-сапраўднаму хварэем за сваіх моладзых сяброў, адстойваем іх інтарэсы перад рэдакцыямі. Прыкладу прыклад Доўгі час я перапісваўся з моладзю здольным паэтам-рабочым Браніславам Спрычанам. Але за апошні час гэтая перапіска спынілася. Вядома, я і цяпер сачу за ўсім, што піша Спрычан. Рост гэтага паэта некалькі замаўраўся, ён нік не можа пераадолець некаторых творчых цяжкасцей: замест раскрыцця пачуццяў рабочага захапляецца апісаннем тэхнічных дэталей. Гэта, вядома, напалохла рэдакцыю альманаха «Савецкая Отчызна», і яна перастала друкаваць вершы Спрычана. На моладзю аўтара махнулі рукой. Будучы членам рэдакцыі альманаха, я таксама не правіў дастатковай настойлівасці, каб пераканаш рэдакцыю, што такая аб'яважасць да здольнага чалавека шкодная. Спрычан, вядома, не адносіцца да ліку тых, хто перастае працаваць, калі ім не цікавацца. Новае яго вершы сведчаць аб тым, што ён усё-ж спрабуе пераадолець свае творчыя цяжкасці.

А ці мала ў нас такіх здольных моладзях паэтаў і празаікаў? Вельмі шкада, што мы часта мірмся з нявер'ем у іх здольнасці, з аб'яважасцю да іх лёсу.

Сувязь з газетай для пачынаючага — галоўнае. Фармальна літаб'яднанні існуюць пры абласных газетах. Але на самай справе яны не заўсёды працуюць у кантакце з газетай. На прыкладзе Гомельскага аб'яднання гэта асабліва добра вядома. Я памятаю, як многія з нас, будучы членамі гэтага аб'яднання, пісалі па заданню рэдакцыі замалёўкі, фельетоны, нарысы, заматкі. Цяпер такая добрая традыцыя амаль забыта. Апрана вершаў, прысвечаных датам, моладзі аўтара нічога для газеты не пішуць. Адсюль ідзе неакрэсленасць, адцягненасць, агучальнасць і ў іх творах, бо акрамя газеты можа больш за ўсё і накіраваць іх творчасць. Неабходна, каб рэдакцыі лічылі моладзых літаратураў сваімі першымі памочнікамі, аўтарскім актывам, выкарыстоўвалі іх, былі неспасадна зацікаўлены ў добрай рабоце літаратурных аб'яднанняў.

Дм. КАВАЛЕУ.

## Надзённыя патрэбы

Вядома, што моладзь аўтараў сапраўды раслі-ба, а не варыліся ва «ўласным саку».

Вялікае значэнне для пачынаючых аўтараў маюць сустрэчы з вядомымі пісьменнікамі рэспублікі. У Гродна па камандзіроўцы Саюза пісьменнікаў ішчы раз прыязджаюць відныя паэты і празаікі. Але з моладзю аўтарамі яны, як правіла, не сустракаюцца, не гутарыць.

Саюз пісьменнікаў павінен не толькі стаць бліжэй да абласных літаратурных аб'яднанняў, але і наладзіць паўсядзённую індывідуальную работу з усімі пачынаючымі літаратурамі, якія таго заслугоўваюць. Трэба таксама часцей збіраць рэспубліканскія і міжабласныя творчыя канферэнцыі моладзых літаратураў, арганізоўваць сустрэчы з пісьменнікамі ў рэдакцыях «Польмя», «Савецкай Отчызны», «Беларусі».

Вельмі неабходна рэгулярна публікаваць на старонках «Літаратуры і мастацтва» кваліфікаваныя агляды вершаў і апавяданняў, што з'яўляюцца ў абласных газетах. Такія агляды прыносяць карысць. Даводзіцца, аднак, шкадаваць, што «Літаратура і мастацтва» стаіць у баку ад гэтай важнай справы. Стаіць у баку ад гэтай справы і часопісы «Польмя», «Беларусь», «Савецкая Отчызна». А дарма. Творчае папуненне, што ідзе ў літаратуру, чула прыслухоўвацца да патрабавальнага разгляду сваіх твораў, чэрпае ў ім сілы для яшчэ больш упартай работы.

А. САЛАГЕУ,  
старшыня бюро абласнога літаратурнага аб'яднання

г. Гродна.

## Лепшая прадаўшчыца кніг

Людзі розных прафесій і спецыяльнасцей пасля напружанага працоўнага дня ідуць прагледзець новы фільм у кінатэатры. І кожны з іх знойдзе патрэбную кнігу ў кніжным кіёску, у якім працуе Бэла Якаўлеўна. Калі-ж неабходна кнігі ў той час не будзе, вопытная прадаўшчыца абавязкова пастараецца яе прынесці на наступны дзень з кніжнай базы «Саюздруку».

Бэла Якаўлеўна ведаюць не толькі ў горадзе, але і ў многіх калгасках Гомельскага раёна. Яна звязана з абласной дзіцячай бібліятэкай імя Герзізна, з фельчарска-акушарскай школай. З гарадскога аддзела аховы здароўя, напрыклад, просяць прынесці «Даведнік фельчара», з калгаса імя Будзёнага Гомельскага раёна — кнігу «Аплата працы ў машына-трактарнай станцыі» і некалькі «Запісных кніжак калгаснікаў» (выпуск 1955 года), з сярэдняй школы № 11 бібліятэкар, хвалюючыся, пытаецца, ці ёсць «Апавяданні пра пагранічнікаў». І ўсіх Бэла Якаўлеўна стараецца задаволіць, усім прынесці патрэбную кнігу, брашуру, плакат.

Д. МІХАЙЛАУ.

## Па старонках хрэстаматый і чытанак

Стварыць добры падручнік па літаратуры для сярэдняй школы, складзіць зорную хрэстаматыю, чытанку — справа, здружэ, не лёгка.

З кожным годам паглыбляюцца наша разуменне літаратуры, паліпшаюцца яе выкладанне ў школе. Гэтым спрыяюць і рост настаўніцкіх кадраў, і выхад новых крытычных работ, і штогодныя палепшанне школьных дапаможнікаў.

Любоў да літаратуры, да мастацкага слова прывіваецца з малодшых класаў. І таму ў хрэстаматыях, у чытанках важным з'яўляецца ўсё: і падбор тэкстаў, і пытанні да іх, і малючкі, і тое, як падаецца біяграфія пісьменніка, паяснальны тэкст.

У хрэстаматыях і чытанках яшчэ многае не задавальнае.

Пачнем з буквара. Гэта кніжка складзена вопытным педагогам і метадыстам М. Сіўко. Яна вытрымала дзесяць выданняў. У канцы буквара, калі дзеці ўжо навучыліся чытаць, аўтар пачынае знаёміць іх з літаратурай, вядома, у самых сціплых маштабах. На адной са старонак дзесяці партрэт Якуба Коласа з невялікім подпісам унізе, друкуюцца два вершы паэта: «Зіма» і «На рэчцы зімоў». Для першага знаёмства гэта добра. Але зусім іншай аб'ёмнасцю аўтар з другім народным паэтам — Янкам Купалам. Няма ў кніжцы ні яго партрэта, ні паяснальнага тэксту, не названа нават імя паэта пад вершамі, якія прыводзіцца. Праўда, вершы Я. Купала ўзяты не поўнасьцю, а ўрыўкамі, — тры сграфы з верша «Хлопчык і лётчык» і паць сярэдніх строф з верша «Сяньня».

Апошні верш нават не названы, ён падбертаны пад агульны загаловак «Кім быць?» Такое заната вольнае абыходжанне з імянамі і тэкстамі шкодзіць першачатковаму правільнаму літаратурнаму выхаванню.

Барам далей «Роднае слова», кнігу для чытання ў другім класе. Склад яе Лявон Ікімовіч. Кніга знаёміць дзяцей з навакольным светам, з жыццём. І хоць раздзел не названы, мы іх адчуваем, чытаючы змяшчаныя тэксты. Школа, калгас, завод, сад, чыгунка — вось тыя прадметы і аб'екты, з якімі ў першую чаргу знаёміць

ратуру як толькі на ілюстрацыйны матэрыял.

Тое самае можна сказаць і пра карціны, змешчаныя ў некаторых кнігах для чытання і хрэстаматыях. Ёсць кнігі, металічныя распрацоўкі аб тым, як выкарыстаць карціну таго ці іншага мастака на ўроках літаратуры. А ў нас гэта робіцца ўрокам працы. У гэтай-жа хрэстаматыі ў раздзеле «Вясна» змешчана вядомая карціна Куніцкай «Варозыны гай» і відзе не названа імя аўтара, не ўказана, што гэта за карціна. Яна ідзе як проста ілюстрацыя да іншых матэрыялаў, да тэмы. Гэта-ж і ў хрэстаматыі для пятага класа перада загаловак «У лесе» (стар. 65) змешчана аднаведная карціна. А хто яе аўтар — невядома.

Не ўсё добра і з пачаткай біяграфіі пісьменнікаў у хрэстаматыях для 5—7 класаў.

Біяграфіі многіх пісьменнікаў прыкладна ў аднолькавай форме паўтараюцца з году ў год. Але гэта яшчэ поўбядня. Галоўная бяда ў тым, што падаюцца яны, гэтыя біяграфіі, суха, афіцыйна, як звычайныя анкетныя дадзеныя. Асабліва гэта характэрна для хрэстаматыі VI класа. Склала яе Н. Вайтовіч.

Вось як расказвае аўтар-складальнік аб Я. Купалу:

«Улетку 1912 г. Я. Купала пазнаёміўся з Я. Коласам...  
Пасля сканчэння курсаў Чарняева (1912 г.) Я. Купала вярнуўся ў Вільню. У Вільні Я. Купала абліжаецца з прагрэсіўнымі беларускімі і літоўскімі пісьменнікамі і культурнымі дзеячамі.  
У 1915 г. Я. Купала едзе ў Маскву...  
У час Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Янка Купала быў у Смаленску».

Такой-жа мовай, суха і аб'яважва расказана і пра Я. Коласа.

«У 1898 г. Я. Колас паступіў у Невіжскую настаўніцкую семінарыю. У семінары Якуб Колас грунтоўна вучыўся творах лепшых рускіх і сусветных пісьменнікаў і сам піша вершы, байкі.  
... У 1906 г. у газэце «Наша доля» быў надрукаваны першы верш Коласа «Наш родны край». Улетку 1906 г. у в. Мікалаўшчына адбыўся негалегальны з'езд...  
У 1915 г. Я. Колас быў мабілізаваны ў армію... з 1921 г. паэт жыве ў Мінску...»

У такім-жа пералічальным плане, у форме справаздачы гаворыцца пра К. Крашчын, К. Чорнага. Больш цікава напісаны біяграфіі М. Лынькова і Э. Самуіляка.

Тут знойдзена простая даходлівая форма выкладання. Біяграфіі пісьменнікаў, асабліва такіх, як Я. Купала і Я. Колас, маюць вялікае выхавальнае значэнне. Яны выхоўваюць волю і настойлівасць, вучаць любіць кнігу, вяды.

Вядома па аўтабіяграфіях матэрыялы трэба падаваць у форме апавядання, бо ішчы звяртаць увагу на фарманне характара, на працэс духоўнага развіцця пісьменніка. І гаварыць аб усім гэтым трэба з большай любоўю і цэльнасцю.

Варта падумаць аб тым, якія імяны тэксты ўключаны ў хрэстаматыі. У асноўным тэксты, змешчаныя ў іх, адпавядаюць задачам выхавання эстэтычных густаў дзяцей, але ўсё-ж ёсць і тэксты для чытання і слабая вершы, патрэбныя хутчэй на тае, чым па сваіх мастацкіх вартасцях.

У кнізе для чытання ў IV класе змешчаны верш П. Панчанкі «Кніга славы». Тэматычна ён добры, але кжакваці для ўспрыняцця вучнямі IV класа, перагружаны пералічэннямі. У такога паэта, як П. Панчанка, можна знайсці лепшыя вершы і на тэму аўдубовы краіны і стацыі яе — Мінска.

Не зусім хрэстаматыійна па сваіх мастацкіх вартасцях творы А. Стаховіча (урывак з рамана «Пад мірным небам») і «Дзёнішні бригадзіра» М. Гамолкі, змешчаныя ў адным з падручнікаў.

Неразумена, па якому прынцыпу ідзе адбор для кніг па чытанню твораў вуснай паэзіі. У хрэстаматыі для V класа знаходзім у асноўным творы вуснай паэзіі, мінулых эпох. Хрэстаматыя для VI класа зноў-жа знаёміць і з дарэвалюцыйнымі і савецкімі фальклорам.

Да новага навуцальнага года будучы лічча раз перавыдавацца хрэстаматыі па літаратуры, чытанкі, буквары. Мяркуюцца напісанне новага падручніка па літаратуры для сярэдняй школы. У сувязі з гэтым варта наладзіць праз друк абмен думкамі, пагаварыць аб тым, якім павінен быць новы падручнік, ці ўсё задавальнае ў праграме па літаратуры для сярэдняй школы, што можна і патрэбна правіць у хрэстаматыях. Першае слова ў абмеркаванні належыць настаўнікам, людзям якія на практыцы правяраюць вартасці і недахопы існуючых хрэстаматыі і падручнікаў.

Трэба зрабіць усё, каб вучэбныя дапаможнікі адпавядалі сваёму высокаму прызначэнню — навуцаць і выхоўваць савецкіх школьнікаў.

# Спектаклі аб нашай моладзі



Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горкага паказаў адзін за другім два спектаклі, пастаўленыя на п'есах А. Арбузава. Абодва гэтыя творы апавядаюць аб маладых савецкіх людзях.

Дэянне твораў адносіцца, прыкладна, да аднаго і таго-ж часу — перыяду Вялікай Айчыннай вайны.

Драмы А. Арбузава — сюжетныя, насычаны імклівым дэяннем. Аўтар умець звязваць асабістае і грамадскае жыццё сваіх герояў у драматычны вузел. Герой яго п'есаў — маладыя людзі. Іх унутранае жыццё багатае і шматграннае; аўтар знаходзіць для іх дэянняў цікавыя і складаныя абставіны.

Ці правільна зрабіў тэатр, прыступіўшы да паралельнай работы над двума падобнымі творамі?

Справа, вядома, зусім не ў тым, што п'есы напісаны на матэрыялу Айчыннай вайны, і нават не ў тым, што многія сітуацыі аказаліся падобнымі. Галоўнае тое, што тэатр, прыступіўшы да пастаўкі спектакляў, не ўлічыў магчымасці сваёй трупы. Ён патрабаваў тымі вельмі важнымі абставінамі, што і тая і другая п'еса патрабуюць акцёрскага выканання маладзёжных роляў. А вось іх у патрэбнай колькасці і не аказалася.

Разам з тым, абедзве пастаўкі атрымаліся даволі цікавымі.

У «Гадах вандрованняў» цэнтральнай фігурай выступае Аляксандр Вядзернікаў — чалавек, па характары з'явіўся густая плесня агаізма, сабелюбства і чэрстваці, па сутнасці-ж — таленавіты і разумны. Ён не толькі заўважае свае недахопы, але і імкнецца забавіцца ад іх. Выканаўца роля Вядзернікава — Г. Някрасаў і рэжысёр-пастаўшчык спектакля Е. Маркава, безумоўна, правільна робяць, калі з самага пачатку тракуюць гэты вобраз, як вобраз у аснове сваёй станоўчы.

Вядзернікаў — складаная фігура. Ён жыве вельмі актыўным жыццём, мае поспех, першчэп найбачны, змагаецца з сабой, нарэшце, перамагае свае недахопы і застаецца сумленным савецкім чалавекам. Паказаць усе гэта на сцэне даволі складана, але Г. Някрасаў з добрым пачуццём пранікнёна вырашае задачу сцэнічнага ўвасаблення вобраза. Аднак тут трэба зрабіць агародку: да канца п'есы Арбузаў даволі крута змяняе характар Вядзернікава, настолькі крута, што пераная гудзе не толькі свае адмоўныя, але ў значнай ступені і станоўчыя якасці. У Вядзернікава пачынаюць рэзка праяўляцца рысы зусім яму не ўласцівыя, нібы механічна пераасвоенны з другога характару. Іншы раз ён здаецца надарваным бардаб'ю з сабой. Калі-б аўтару давялося працягнуць яго біяграфію, то п'ежа сабе ўявіць, што-б ён мог зрабіць з тым надломленым Вядзернікавым, з якім мы развіваемся ў канцы спектакля.

Г. Някрасаў сумелна рэалізуе аўтарскі

рысункі. Але ён дапускае памылку, у якой не ў меншай ступені вінаваты і рэжысёр спектакля. Трэба было максімальна прыкладна, што Вядзернікаў не згубіў сваёй прывабнасці, сілы сваёй хахактару, што яго вяртанне ў сям'ю, да Люсі — гэта не вымушана мера, а сапраўднае і вялікае шчасце, адзіна магчымасць вярнуць многася да таго, што было дарэмна ўпушчана. Вайна ўмацавала сілы Вядзернікава, і гэта неабходна было данесці сродкамі сцэнічнай выразнасці, нават, калі аўтар гаворыць аб гэтым толькі ў падтэксце.

Але калі аб недахопах у рабоце Г. Някрасава можна гаварыць як аб недахопах у фінальнай частцы ролі, то вобраз Ольгі ў выкананні А. Шах-Парон напаткала большыя наўдачы. Пудоўна савецкая дзяўчына, якая перажывае за гады вайны велізарныя нядогі і ўзжуждзіла ў суровай барацьбе з ворагам, але захавала ўсю чысціню сваёй дзявочай душы, не знайшла ў спектаклі дастаткова яркага сцэнічнага ўвасаблення. А. Шах-Парон, асабліва ў першых двух актах, аказалася не ў стане перадаць лёгкасць, пачтоўнасць, у пачатку дзіцячую прывязанасць да Лаўрухіна, а пазней — пачуццё кахання да Вядзернікава. Роля гэта аказалася па-за творчай індывідуальнасцю актрыцы, і яе спробы ажыццэць вобраз поспеху не маюць. Гэта вельмі прыкра, бо без яркага вобраза Ольгі ўвесь спектакль становіцца не тым, чым ён павінен быць, у прыватнасці гудзе яна ў ачыявінасці.

У «Гадах вандрованняў» добра паказала сябе І. Лакштанава, якая стварыла вельмі арыгінальны вобраз Люсі Вядзернікавай. Гэта маленькая, непатрабавальная жанчына гатовая ахвяраваць сабой, сваім шчасцем, здольная змяніць професію тэлеграфісткі на незвычайна цяжкую для яе спецыяльнасць электраваршчцы, таму, што гэта трэба для краіны. Нават да асабістага гора яна адносіцца па-дзіцячаму наўдачы: яе Шура паказаў Ольгу — значыць так і павіна быць і не трэба перашкаджаць яго шчасцю. Аб сабе гэтай жанчыне няма часу думаць: яна жыве для іншых.

І. Лакштанава тонка данесіць галоўныя рысы характару Люсі, наўданы вобразу своеасабліва прыгажосць, якая вылучаецца ў манеры размаўляць, трымацца на людзях, хаваць ад чужых вачэй сваё гора. Вобраз Люсі — безумоўна ўдача таленавітай актрыцы.

Спектакль глядзіцца з цікавасцю, хоць Лаўрухін (арт. Ю. Сідараў) атрымаўся некалькі напышлівым: яму яўна нехалае прастаты, а Галіна (арт. Г. Старкоўская) здаецца залішне стрыманай і халоднай.

У гэтым спектаклі ўдалымі атрымаліся асобныя жаночыя ролі. Пераканальны вобраз размаўляў і разумнай Веры Патрыцы стварае Г. Значкоўская. Цікавы характар жыццерадавай, у звычайных абставінах некалькі легкадумнай Любі Івановай паказвае Е. Весніна.

Малодшая з гэтых трох сясцёр — Юлія Надзеяда — вобраз, які прыносіць па сцэну максімальна акараляны фарбы. Талент Г. Расанавой разумна скарыстаны рэжысёрам для таго, каб падкрэсліць тое, што адрознівае гэтых маладых патрыятак. Усю ролю Г. Расанавы праводзіць незвычайна мякка, з пачуццём мастацкай драмы.

Радуе І. Ражава ў ролі Карабейнікава. Удалым вобразам ствараюць А. Кашкер (Даніла) і В. Багалюбік (Алеша Кустаў). Спектаклямі па п'есах А. Арбузава Рускі тэатр папоўніў свой рэпертуар сучаснай тэматыкай, хоць меў магчымасць вырашыць гэту задачу на больш высокім мастацкім узроўні.

Ю. ТАРАН.  
На здымку: сцэна са спектакля «Домік на Украіне». Люба — арт. Е. Весніна, Надзеяда — арт. Г. Расанавы.  
Фота І. Салавейчыка.

## Мастацкай вышыўкі

У промтварнай магазін зашла пакупніца. Яна звяртаецца да работніцы прылаўка: — Пакажыце, калі ласка, чыхлы не коўдур.  
Прадвуччыца падае некалькі чыхлоў і прапануе акрамя таго хораша вышытыя абрусы.  
На паліцах магазіна ляжаць прыгожыя вышытыя мужчынскія сарочкі, жаночыя сукенкі, кашкі, партгэры і іншае. Гэтыя высокакасныя вырабы мастакоў мастацкай вышыўкі вышывальнай арцелі «С-е са-

кавіка» г. Пінска карыстаюцца вялікім поштам сярод пакупнікоў.  
Перадавая работніца арцелі Вера Герасіччук у студзені навучыла 15 маладых работніц машынай вышыўцы. А лепшая вышывальніца арцелі Анастасія Кароль янаўна падзялілася вопытам, як яна дабіваецца добрай якасці вышыўкі і высокай прадукцыйнасці працы.  
Гэтымі днямі калектыв арцелі абшчыцка радасная вестка — заданне пятага п'яцігодкавага плана выканана дэтэрмінова. На 86

тысяч рублёў выпушчана прадукцыя звыш плана. Цяпер калектыв арцелі выпускае прадукцыю ў лік 1956 года.  
Стараннай працай славіцца вышывальніцы Марыя Саханчук, Аляксандра Радзіцкая, Вольга Гыдзько, Вольга Міхавіч, камасомкі Анастасія Кароль, Адэля Ляхова, Ліда Анцішчанка, швачкі Вера Макаравіч і Марыя Сыражэка. За змену яны выконваюць амаль паўтары нормы пры выдатнай якасці сваіх вырабаў.  
В. ЛЕАНЮК.

## Гадавы план выкананы за чатыры месяцы

Кінемеханікі Столінскага раёна Вольга Шаўчук 27 красавіка выканала фінансавы план 1955 года.  
Міністэрства культуры БССР узнгаро-

дзіла Вольга Шаўчук Ганаровай Граматай і аб'явіла ёй падзяку.  
Выдатных поспехаў у рабоце дабілася таксама кінемеханікі Віцебскага і Маріцка-

скага раёнаў. У гэтых раёнах палавіна кінемеханікаў да 1 красавіка выканала поўгадавы фінансавы план.

## 3 гісторыі беларускай літаратуры С. Палуян на Украіне

Сяргей Палуян вельмі блізка да тых светлых дзеячцоў беларускай культуры пачатку XX стагоддзя, якія пакінулі пасля сябе прыкметны след.

Аб жыцці і трагічнай гібелі Сяргея Палуяна вядома ніякога. Нядаўна намі вярнулася ў архіў кіеўскага ЗАСТ-3 метрычная кніга за 1910 год, частка 3-я, аб памёршым на Марыя-Магдалінскай царкве Кіеўскага Марыінеўскага дзіцячага прытулку, дзе ўказана, што 7 красавіка памер, а 10 красавіка 1910 г. пахаваны на ўзросце 20-ці год «Мінскай губерні, горада Рэчыцы мешчанін Сяргей Епіфанавіч Палуян». У графе: «Ад каго памёр?» адзначана: «павесіўся». На пытанне: «Хто пахаваў і дзе пахаваны?» дадзены адказ: «На падаставе адносін прыстава Лук'янаўскага ўчастка г. Кіева ад 10.IV.1910 г. за № 15099 свідчаннікі Нікалай Іронеўскі на Кіева-Валыўных могілках». Скуныя архіўныя звесткі пра С. Палуяна шчыльны быць дапоўнены яго перадсмертным пісьмом, якое было надрукавана ў кіеўскай газеце «Рада» за 10 красавіка 1910 г. У гэтым пісьме малады таленавіты пісьменнік пісаў: «Жыццё не варта таго, аб ямы жыць. У марак жыццё — казка, а ў сапраўднасці — гнідзі раба і вечная незабываемасць... Бывае... Як тое любіць жыццё... ды не на маю доўга гэта выпала. Бывае... Шкада паміраць так марна, але трэба...». «Перадзіць шырае прывітанне беларусам. Багата я думаю зрабіць, ды не зрабіў нічога...».

Чаму С. Палуян жыў у Кіеве, дзе, як паказвае «Адрасная кніга г. Кіева на 1909 і 1910 гг.», нават не быў пранісаны, дастаткова не высветлена. Таксама, між іншым, застаюцца невысветленымі яго біяграфія і творчы шлях у цэлым. Вядома, што ў 1909 і ў пачатку 1910 г. С. Палуян знаходзіўся ў Кіеве і быў пэсна звязаны з украінскай перыядычнай прэсай. Ён гарача любіў беларускі народ, бачыў у рэвалюцыі 1905 года зарнак новага свабоднага жыцця, захаваліся параткі новай рэвалюцыйнай-дэмакратычнай літаратуры. С. Палуян з пачуццём глыбокай прыхільнасці ставіўся да брацкага украінскага народа, да прадстаўнікоў яго перадавой культуры. Знаходзячыся ў Кіеве і сістэматычна супрацоўнічаючы ў друку, С. Палуян быў нібы звязаным зямлем паміж двума роднымі брацкімі літаратурамі.  
Ва украінскіх часопісах і газетах ён знаёміў чытача з малавядомай рэвалюцыйна-дэмакратычнай літаратурай Беларусі, прадстаўленай тады імёнамі Яні Купалы і Якуба Коласа. Пару С. Палуяна вельмі блізка надрукавана ў часопісе «Украінская хата» (№ 4, 1910 г., стар. 279—280) у аддзеле «Бібліяграфія» рэцензія на хрэстаматыйнае «Другое чытанне для дзяцей беларусаў», складзенаю Якубам Коласам. У гэтай рэцензіі С. Палуян справядліва крытыкаваў выдання ў Пецярбургу падручнікі для народнай школы — «Беларускі лемантар» і «Першае чытанне» — за адсутнасць у іх разумення ўмоў работы ў школе. «Якуб Колас» — вядомы беларускі паэт, былы народны настаўнік, — пісаў рэцензію. — І тое і другое добра ўплывала на яго кніжку, бо і складзена яна адпаведна патрабаванням педагогікі і прываблівае сваёй пачуццёнасцю. Акрамя таго мае ў сабе і асобныя прыкметы Коласа — яго народнасць і патрыятызм». Станоўчую арцыю атрымаў у рэцензіі С. Палуяна

«Першы беларускі календар «Нашай нівы» на 1910 г.». Сам факт выхду ў свет беларускага календара, дзе былі надрукаваны і мастацкія творы, расцвятае як з'ява літаратурна-грамадскага і нацыянальнага значэння ў Беларусі.  
У гэтай рэцензіі С. Палуян пачыў неабходным і важным адзначыць, што ў дадатку да календара дадзена песня Яні Купалы «А хто там ідзе?», «скаладзеная на музыку Ф. Рагоўскага. Гэта першы музычны твор беларускі», — заклячуў аўтар рэцензіі.  
Ацэнка, дадзеная С. Палуянам Янку Купалу і Якубу Коласу, амаль супадае па часу і па сэнсу з вядомай ацэнкай гэтых выдатных паэтаў у пісьме М. Горкага да М. Кацюбінскага ад 20 лістапада 1910 г.  
Няма ніякага сумнення, што гісторыя на дакладнай характарыстыка Я. Купалы і Я. Коласа мае велізарнае значэнне для аб'яўлення нацыянальнай культуры украінскага і беларускага народаў.  
С. Палуян вітаў выхду ў свет на беларускай мове класічнага твора аналічнага аўтара пачатку XIX стагоддзя «Тарас на Парнасе». «Цяпер адзін з найбольш папулярных у Беларусі літаратурных твораў выйшаў цалкам па-беларуску, і з'яўленне яго ў свет у новым выглядзе трэба шыра вітаць», — пісаў ён.  
Незадоўга да смерці, у сакавіку 1910 года, С. Палуян апублікаваў у часопісе «Украінская хата» (№ 3) пачатак шырокага задумай работ на гісторыі беларускай літаратуры — «Беларуская пазія ў яе тыповых прадстаўніках. І. Народная славанасць і першыя спробы штучнай пазіі». Невядома, ці былі працягнуты С. Палуянам даследаванні па гісторыі айчыннай пазіі, але несумненна адно: пры амаль поўнай адсутнасці гісторыі беларускай крытыкі і публіцыстыкі або — правільней — у эпоху яе зараджэння і станаўлення С. Палуяну давялося скараць свае першае слова.  
Гэты артыкул трэба разглядаць як

першы раздзел тады яшчэ непапісанай гісторыі беларускай літаратуры і народнай вуснай творчасці.  
Робота С. Палуяна, як указвае падзаглавак, абдымае кола пытанняў, звязаных з традыцыямі вуснай народнай творчасці.  
С. Палуян не спыняецца на дэталёвай характарыстыцы вуснай народнай творчасці, што можна разстамачыць, відвоўчы, адсутнасцю ў той час сабрагнага матэрыялу, і пераходзіць да ацэнкі аналічных твораў на беларускай народнай мове — «Энеіды навыварат» і «Тарас на Парнасе».  
Цікава адзначыць, што С. Палуян беларускую «Энеіду навыварат» ставіў у сувязі не з французскім узорам, а з «Энеіды» класіка украінскай літаратуры І. Катыльорскага, указваючы, што аналічны беларускі твор з'явіўся як «паслядоўнік «Энеіды» Катыльорскага».  
Станоўча адзначаючы паэму ў цэлым, аўтар у той-жа час дапусціў памылку, сцвярджаючы, што гэты твор не пакінуў па сабе «ніякіх паслядоўнікаў», «не зрабіў уплыву на далейшую літаратуру». Адно з прычын гэтага ён лічыў «жаргоннасць» у мове паэмы. Затое вельмі высока ставіў дугоўню сатырычную паэму «Тарас на Парнасе», напісаную «чыстай народнай мовай», што данамагло ёй пайсці «глыбока ў сялянства».  
Перайшоўшы да характарыстыкі «штучнай пазіі» (так С. Палуян называў у супрацьлегласці вуснай народнай пазіі мастацкую літаратуру), аўтар падрабязна разбірае творчасць рэакцыйнага літаратара першай палавы XIX стагоддзя, выразніка інтарэсаў памешчыка-прыгонніка і нацыяналіста А. Рымнінскага, аўтара кнігі «Беларусь» (1840). «Добры пан, верны халоп — сяродневековае, рамантычнае ідылія...» — іранічна заўважае аўтар даследавання.  
Адмоўную ацэнку да С. Палуяна ў друку рэакцыйнаму пісьменніку Яну Бу-

хольскаму, аўтару твораў «на тэмы з беларускага жыцця».  
Артыкул заканчваецца справядлівым сцвярджэннем, што «сапраўдным (падкрэслена С. Палуянам. — В. П.) беларускім пісьменнікам, першым літаратурным імем на беларускай Беларусі» трэба лічыць В. Дуніна-Марцінкевіча. Ніякай разгорнутай ацэнкі творчасці В. Дуніна-Марцінкевіча тут няма. Відавочна, С. Палуян збіраўся да «перадгісторыі» беларускай літаратуры перайсці да сапраўднай гісторыі літаратурнага жыцця беларускага народа, але смерць перашкодзіла яму ажыццявіць сваю задуму. Але і гэтая артыкула дастаткова, каб сцвярджаць значнасць спробы С. Палуяна пазнаёміць украінскага чытача з пачаткамі гісторыі беларускай літаратуры.  
Малады пісьменнік памёр, не здзейсніўшы і паловы сваіх творчых задум. Акрамя работ над даследаванням па гісторыі беларускай літаратуры, С. Палуян збіраў матэрыялы па гісторыі беларускага народа, намерваўся прыняць удзел у складанні хрэстаматый для беларускай школы.  
Смерць С. Палуяна цяжка адчуваўся ў сэрца яго чытачоў і сяброў. Янка Бу-пала прывяціў С. Палуяну верш — «Паміні С. Палуяна», М. Вагдановіч — верш «С. Палуяну (Трылет)» і «С. Е. Палуяну».  
Жыццё і творчасць аднаго з ідэйных пашпелічцоў Яні Купалы і Якуба Коласа мае вялікую цікавасць для навуковага разумення вытокаў беларускай рэвалюцыйна-дэмакратычнай публіцыстыкі і крытыкі пачатку XX стагоддзя.  
В. ПІЎТАРАДНЫ, дапамагальнік педагогічнага інстытута.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА.  
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Дзмітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІКАУ, Алякс БаЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНОСАУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Барыс ПЯРНОУСКІ.

# Арыгінальнаму рэпертуару — галоўную ўвагу

На пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры БССР

Калегія Міністэрства культуры БССР у апошні час усё часцей ставіць на абмеркаванне пытанні творчай дзейнасці тэатральных і музычных калектываў. На мінулым тыдні абмяркоўвалася работа Беларускай дзяржаўнай эстрады, план летняга гастрольнага рэпертуару рэспублікі, а таксама вынікі творча-фінансавай дзейнасці тэатраў і музычных устаноў.

У дакладных і выступленнях адзначалася, што творчы калектывы рэспублікі значна палепшылі сваю работу. Дастаткова скажаць, што план мінулага года па колькасці пастановак выкананы на 101 працэнт, па колькасці абслужаных глядачоў — на 105,6 працэнта і па суме прыбыткаў — на 104,1 працэнта.

Адначасова на абмеркаванні выявілася, што асобныя калектывы вельмі нядабрына ставяцца да пастановкі новых спектакляў, зацягваюць тэрміны, а ў некаторых выпадках і проста зрываюць план іх выпуску. У тэатры оперы і балеты ў мінулым годзе выпушчана замест сямі толькі тры новыя спектаклі, у рускім тэатры замест васьмі — толькі чатыры. Зніжана і патрабавальнасць да якасці новых пастановак, у выніку з рэпертуару рускага тэатра выпалі, як вядома, «Смерць Тэрэзіі» і «Фузэрт Оехуна».

Кіраўніцтва опернага тэатра мала клопатліва аб тым, каб у асобных партыях выступілі лепшыя салісты. Тут нярэдка выпадкі, калі ў спектаклях заняты такія акцёры, вакальныя дзеянні якіх не дазваляюць слухаюч. Вядома, гэта прыводзіць да таго, што тэатр губляе вялікую колькасць сваіх наведвальнікаў.

Асобныя тэатральныя калектывы не выконваюць свайго пачаснага абавязку па абслугоўванню сельскага глядача. Асабліва вызначаецца ў гэтым оперны тэатр, у якім амаль дзве трэці акцёраў не заручаны публічнай работай. Оперны тэатр мае ўсе магчымасці накіраваць некалькі канцэртных брыгад для культурнага абслугоўвання калгаснікаў.

Законную трыгоў выклікала праблема стварэння арыгінальнага рэпертуару. З выступленняў дакладчыкаў Г. Крыўауса аб рабоце Белдзяржэстрады, Ул. Стэльмаха — аб летніх гастрольх тэатраў БССР у гэтым годзе і П. Літаровіча — аб выніках творча-фінансавай дзейнасці тэатраў і музычных устаноў рэспублікі за 1954 год у светлілася, што ў апошні час нашы творчы калектывы вельмі слаба папаўняюць арыгінальным рэпертуарам і асабліва творами беларускіх аўтараў. Белдзяржэстрада па сутнасці не мае акцёрска-чытальніцкай беларускай літаратуры, ды і яе салісты вельмі рэдка выконваюць са сваімі творами

## У Саюзе пісьменнікаў БССР

### Справаздачна-пэравыбачны сход секцыі дзіцячай літаратуры

Адбыўся справаздачна-пэравыбачны сход секцыі дзіцячай літаратуры. Аб дзейнасці секцыі расказаў старшыня секцыі Я. Брыль. У спрэчках выступілі: А. Якімовіч, П. Кавалеў, А. Агнявіч, М. Гамолька, У. Шахаец.

Пісьменнікі адзначылі, што секцыя мала яшчэ цікавіцца выяўленнем маладых літаратараў, яна не звязана з аўтарамі, якія жывуць на перыферыі і зарэкамендавалі сябе ў гэтым жанры (І. Шуцько, І. Муравейка). Гаварылася аб тым, каб кожны новы твор дзіцячай літаратуры абмяркоўваўся на секцыі. На пасяджэннях таксама неаб-

ходна разглядаць мастацкія творы, якія друкуюцца ў часопісе «Бярозка». Неабходна ставіць на сходах праблемныя пытанні — аб мастацтве, сюжэце, вобразе і г. д. За апошні час асабліва сувязь паміж секцыяй і выдавецтвам. Многія кнігі не абмяркоўваюцца, а сарод іх ёсць зборнікі маладых пісьменнікаў, якім секцыя значна магла-б дапамагчы.

У новы склад бюро абраны: Я. Маўр-А. Якімовіч (старшыня), У. Краўчанка (намеснік старшыні), В. Зуб (секратар), А. Агнявіч, У. Шахаец, І. Сілюш.

## Радзё ў калгаснай вёсцы

У сельгасарцелі «Чырвоная звязда» Юра-віцкая раёна абсталяваны міжгаласны радыёвузел. Цяпер у гэтым калгасе радыё-фідывы ўсе паловодчыя брыгады. У Радзішчынскім раёне міжгаласны радыёвузел пабудаваны ў сельгасарцелі імя Варашылава. Радзё слухаюць калгаснікі суседніх арцелі «Першае Мая», «Большы-вік», «Шлях да камунізма» і «Чырвоная Дубрава». У гэтым годзе ад радыёвузла, які знаходзіцца ў сельгасарцелі арцелі «Запаветы Ільіча» Сморгонскага раёна, праведзена радзё ў калгас «Першае Мая». Сёлета ў вобласці запланавана ўстанавіць звыш 20 тысяч новых радыёкропак, пабудова 15 калгасных радыёвузлаў. Нядаўна закончана будаўніцтва 10-кіламетравай лініі Наслава — Палачаны ў Маладзечанскім раёне. Абсталявана таксама некалькі новых радыёвузлаў у калгасе «Дружба народа» Сморгонскага раёна, у саюгсе «Яблынка» Дунілавіцкага раёна і іншых.

Пасяхова ідуць работы па радыёфікацыі калгасаў «Барышкі» і імя 17 верасня Юрашскага раёна, імя Жданава і імя Суворова Вілейскага раёна і многіх іншых.

М. КАЗЕЛ.

## Мамчыны клопаты

Байка

Варона вывела вясною варана. Малае падрасло і неўзабаве з гнязда зляцела й каркнула ў дубрава. «Дзіцячка! Салаўй раўня!» — Ад шчасця аж прысела маці, Пачуўшы голас вараняці. І пачалося. Варана штодня ў дубрава каркае на дрэве, а варона Такога нарабіла зваю! Што толькі й чулася наўкола: «Кар-р! — ды — кар-р!

Маё дзіцячка талент мае! Ну так-жа моцныя спявае! Упрыгожанне лясоў! Выдатнейшы пясняр!

Імчыцца да дэда, імчыцца да сніцы. Спакою не дае шпакі. «Дарогу дайце спевакі! Вы мусяце аб ім пакапаці! Дзіця-ж умець моцныя спяваці!» Але стары улад сказаў ёй: «Сядзі! Я слухаў спеў дзіцяці сёння, Яно спявае па-варанню. Падстаў няма аб таленце крычаць».

Матульку ведаў я адну, яна па тэлефону Рабля аб сваім дзіцяці столюці зваю. Што аж наўкола ўсё гуло. А таленту ў дзіцяці не было

Ул. КОРБАН.

## Пісьмо ў рэдакцыю

### Занядбаны Дом культуры

Глядачы збіраюцца ў кіно. Яны стаць і чакаюць пачатку сеанса. Пасядзець у Пухавіцкім Доме культуры няма дзе. Тут няма фільма. Паміж званоднымі дзвярыма і ўваходам у кінозалу ёсць толькі невялікі праход, крэслы тут паставіць няма дзе.

— Не здзіўляйся, — гаворыць у дзвярах кантраплёр. — Бачыце, якая ў нас пэчэна. Адпачыць можна толькі там. — І ён паказаў на залу.

Заходзіш у залу. Ледаў праціснуўшыся паміж радыё, трапілаш на сваё месца. Пачынаецца карціна. Але што такое? За кучынер адна за адной пачынаюць падаць кроплі вады. Глядзіш, і сусед таксама варушыцца і з абурэннем глядзіць на столь. Праз некаторы час на сярэдзіне залы ўжо зусім голасна нехта гаворыць:

— Парасон трэба браць, — жартам супакойвае глядача сусед.

Як высветлілася пасля, дах клуба нагадавае сапраўднае ршата. Да таго-ж столь у кінозале згніла і, каб хто па ёй прайшоў, яна адрэзу-б рухнула.

У памыжкіні Дома культуры знаходзіцца раённая бібліятэка. Тут пэсната ішча большая. Бібліятэка займае толькі два невялікія пакоі. Чытальная зала такая пэсна, што яна не можа змясціць усіх, хто жадае вечарам пачытаць газету, часопіс, кнігу. І таму тут заўсёды шумна і нельга працаваць. Бібліятэка не мае кінагасхоўшчыка, і кнігі захо